

2de VERGADERING. — 21 SEPTEMBER 1904.

Mededeeling van ingekomen stukken.

even zoovele ontwerpen van wet, door de Eerste Kamer aangenomen in hare vergaderingen van 8, 12, 14 en 15 Juli jl.

Deze missives worden voor kennisgeving aangenomen;

3°. de volgende Regeeringsbescheiden, ingezonden bij missives:

van het Departement van Binnenlandsche Zaken:

het verslag van dr. A. E. Post, oud-geneeskundig inspecteur, buitengewoon lid van den centralen gezondheidsraad, te Arnhem, uitgebracht als vertegenwoordiger der Regeering op het van 4-9 April 1904 te Nice gehouden congres van „Climato-therapie en stedelijke Hygiëne“;

de notulen van het verhandelde in de najaarsvergadering der Staten van de provincie Noordholland in 1903, enz.;

het rapport van de Staatscommissie ingesteld bij Koninklijk besluit van 31 Juli 1902 n°. 30;

van het Departement van Financiën:

het 1ste gedeelte der Statistiek van den in-, uit- en doorvoer in het Koninkrijk over 1903;

van het Departement van Oorlog:

het IIde deel van den Catalogus der Bibliotheek van het Departement van Oorlog;

het Algemeen Verslag nopens de werken, welke voor de voltooiing van het vestingstelsel tot stand gekomen of in uitvoering zijn;

van het Departement van Waterstaat, Handel en Nijverheid:

de Verzameling van Verslagen, betrekking hebbende op de vanwege het Rijk gesubsidieerde proefvelden, het landbouwonderwijs enz. over 1902/1903 (derde stuk);

het jaarverslag van den Raad van Toezicht op de Spoorweginrichtingen over 1903;

de Verslagen betreffende den dienst der Posterijen en Telegraphie over 1903;

het Verslag van den staat der Nederlandsche Zeevisscherijen over 1903;

de Statistiek der scheepvaartbeweging 1903;

een rapport der Commissie van advies voor de Grafelijke zalen;

van het Departement van Koloniën;

het Verslag over de burgerlijke openbare werken in Nederlandsch-Indië over 1902;

overzicht van den economischen toestand der inlandsche bevolking van Java en Madura, samengesteld onder leiding van en door mr. C. Th. van Deventer;

de Financiën van Nederlandsch-Indië, door dr. E. B. Kielstra;

Beschouwingen en voorstellen met betrekking tot de verbetering van den economischen toestand der inlandsche bevolking van Java en Madoera, door mr. D. Fock;

Memorie betreffende de officieren van het Nederlandsch-Indische leger, samengesteld door den oud-hoogleraar dr. P. van Geer;

het Koloniaal Verslag van 1904.

Deze stukken zullen worden gedeponeerd ter griffie ter inzage voor de leden of in de bibliotheek der Kamer; de missives worden voor kennisgeving aangenomen;

4°. de volgende boekwerken:

Verslag over den toestand der Koninklijke Bibliotheek in 1903;

Geneeskundig Jaarverslag betreffende den gezondheidstoestand bij de Koninklijke Nederlandsche marine gedurende 1903;

Bepalingen betreffende het torpedo-materieel der Koninklijke Nederlandsche marine (2de afdeeling, 1ste gedeelte). Hoofdstuk XII;

Verslagen van den toestand der provinciën Gelderland, Zeeland en Groningen;

Verslag van de Kamer van koophandel en fabrieken te Hengelo over 1903;

Jaarverslag van de Maatschappij van Weldadigheid over 1904;

Verslag der Vereeniging van tot zekerheidstelling verplichte Rijksambtenaren over 1903;

Verslag der Vereeniging van directeuren bij den post- en telegraafdienst over 1903;

Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij. Statistieke opgaven 1903;

Weekblad voor Gymasiaal en Middelbaar onderwijs. 1ste Jaargang, nrs. 1, 2 en 3;

Tarief der buitenlandsche telegrammen en bijzondere bepalingen omtrent het buitenlandsch telegraafverkeer. Aanvullingsblad n°. 18. Augustus 1904;

Notulen van de algemeene en directievergaderingen van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen. Deel XLI—1903, aflevering 4, en deel XLII—1904, aflevering 1;

Mededeelingen omtrent Beloe op Midden-Timor, door H. J. Grijzen;

Toegewijd aan de nagedachtenis van Zijne Majesteit Koning Willem II, held van Quatre-Bras. Ter herdenking van den 90sten geboortedag van den slag bij Waterloo, door W. R. Hora Adema.

Deze boekwerken zullen in de boekerij der Kamer worden geplaatst;

5°. een verzoekschrift van E. A. Ockerse, te Wageningen, houdende verzoek om zijn in de vergadering van 21 April 1903 ingekomen adres aan de Kamer alsnog in behandeling te willen nemen; en verwijzende naar art. 8 der Grondwet, ten einde te motiveeren, waarom zijn adres ongezegeld wordt aangeboden.

Dit adres wordt, als ongezegeld, ter zijde gelegd.

De Voorzitter: Ik geef het woord aan den heer van Zinnicq Bergmann, die het gevraagd heeft.

De heer van Zinnicq Bergmann: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb u het woord verzoekt om aan de Kamer verlof te vragen tot de Regeering enkele vragen te richten.

Bij het onderzoek der geloofsbrieven is gebleken, dat uit de provincie Overijssel geen geloofsbrieven van gekozen leden ingekomen zijn.

Wel is de tijd voor het inzenden der geloofsbrieven nog niet verstreken; ook de geloofsbrieven van een lid uit een andere provincie zijn nog niet ingekomen, doch uit de berichten blijkt dat geen betoeming van leden in de provincie Overijssel heeft plaats gehad.

Dit brengt een leemte in de samenstelling der Eerste Kamer, naar aanleiding waarvan ik enkele vragen tot de Regeering wensch te richten. Ik heb de eer aan de Kamer te verzoeken mij daartoe verlof te verleen.

De Voorzitter: Ik stel voor den heer van Zinnicq Bergmann het geyraagde verlof te verleen.

Daartoe wordt besloten.

De Voorzitter: Ik verzoek den heer van Zinnicq Bergmann mededeeling te doen van de te stellen vragen.

De heer van Zinnicq Bergmann: Dank betuigende aan de Kamer voor het mij verleende verlof, wensch ik met een zeer kort woord, want de zoogenaamde Overijsselsche quaestie is bekend, mede te deelen, wat mij aanleiding gegeven heeft tot het richten aan de Regeering van de door mij gestelde vragen.

Interpellatie van Zinnicq Bergmann over niet-benoeming van leden der Eerste Kamer in de provincie Overijssel.

Bij Koninklijk besluit van 4 Juli 1904, betreffende de ontbinding van de Eerste Kamer van de Staten-Generaal, is de Eerste Kamer met 23 Juli 1904 ontbonden, met de gelijktijdige sluiting der tegenwoordige Zitting en ingevolge art. 73 van de Grondwet werd aan dit besluit een tweede artikel toegevoegd, waarbij bepaald werd, dat de verkiezingen der leden van een nieuwe Eerste Kamer zullen plaats hebben op Woensdag 3 Augustus 1904.

De Commissarissen der Koningin in de verschillende provinciën werden gemachtigd de Staten hunner provincie te dien einde in buitengewone vergadering bijeen te roepen.

In de elf provinciën van ons vaderland zijn de Staten der provinciën voor de benoeming van leden voor de Eerste Kamer te zamen geroepen, ook in de provincie Overijssel. Het is bekend geworden, dat, nadat een voorstel tot verdaging was gedaan, waarover de stemmen hebben gestaakt, waardoor dit voorstel geacht werd te zijn verworpen, verschillende leden de zittingzaal verlaten hebben, waardoor de vergadering niet meer tot stemming kon overgaan. Vandaar is, zooals ik straks reeds zeide, een leemte in de samenstelling van de Eerste Kamer ontstaan, naar aanleiding waarvan ik tot de Regeering de drie volgende vragen wensch te richten:

1. Wat is aan de Regeering bekend omtrent het gebeurde in de op 3 Augustus II. gehouden buitengewone vergadering der Staten van Overijssel, ten gevolge waarvan door die Staten geen leden voor de Eerste Kamer benoemd zijn?

2. Acht de Regeering, dat het op haar weg ligt het initiatief te nemen, ten einde de bestaande leemte in de samenstelling van de Eerste Kamer worde aangevuld?

3. Op welke wijze oordeelt de Regeering, bij ontkennende beantwoording van de tweede vraag, dat de Eerste Kamer op het complete aantal van haar leden zal kunnen komen?

De Voorzitter: Is de Regeering bereid de gedane vragen terstond te beantwoorden?

De heer **Kuyper**, Minister van Binnenlandsche Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Indien de vraag niet verder strekt, dan of de Regeering bereid is om deze drie vragen te beantwoorden, dan verklaar ik gaarne dat dezerzijds tegen de onmiddellijke beantwoording van die vragen geen bedenking bestaat.

De Voorzitter: Indien tegen de onmiddellijke beantwoording van de vragen geen bedenking bestaat, stel ik voor de interpellatie dadelijk te houden.

Daartoe wordt besloten.

De heer **Kuyper**, Minister van Binnenlandsche Zaken: Mijnheer de Voorzitter! De drie gedane vragen komen, kortelijk samengevat, hierop neder: vooreerst, wat is officieel aan de Regeering bekend omtrent hetgeen op 3 Augustus 1904 in de vergadering van de Staten van Overijssel heeft plaats gehad; in de tweede plaats, of de Regeering zich geroepen acht, of het op haar weg ligt om het initiatief te nemen ter opheffing van de onregelmatigheid, die uit het gebeurde in Overijssel is voortgekomen; en in de derde plaats, indien dezerzijds die vraag ontkennend mocht beantwoord worden, op wat wijze men dan oordeelt dat de zaak weder in het reine zou kunnen komen.

Wat nu de eerste vraag betreft moet ik aan de Kamer mededeelen, dat het geen gewoonte is dat omtrent het verhandelde in de vergadering van de Staten officieele mededeeling aan het Departement van Binnenlandsche Zaken geschiedt. Alleen die besluiten worden medegedeeld, die tot eenige daad van de Regeering moeten leiden. In den regel ontvangen wij echter aan het Departement geen mededeelingen omtrent hetgeen in de Staten-vergadering voorvalt. Mij was dan ook, totdat ik een nader onderzoek heb ingesteld, geen nadere mededeeling van het gebeurde geworden, dan een brief van den Commissaris der Koningin, waarbij mij werd medegedeeld, dat geen uitvoering is kunnen gegeven worden aan art. 2 van het Koninklijk besluit van 19 Juli 1904, *Staatsblad* n°. 194, omdat, na verwerping van een voorstel tot verdaging der vergadering, de helft der leden de vergadering had verlaten met het voornemen voorshands niet terug te keeren.

Ik kan natuurlijk de verklaring omtrent het voornemen van de leden, die weggingen, niet als een officieel gegeven beschouwen, maar ik heb intusschen gemeend, dat het op mijn weg lag, met het oog op de debatten, die hier te wachten waren, een nader onderzoek in te stellen en daarom den Commissaris der Koningin verzocht of hij mij afschrift zou kunnen geven van de notulen. Door hem is daarop geantwoord, dat die notulen gemeenlijk zeer kort waren en geen meerder licht zouden geven, maar dat zij bovendien eerst in de volgende vergadering der Staten zouden worden gearresteerd. Evenwel deelde de Commissaris der Koningin mij mede, dat er in de *Provinciale Overijsselsche en Zwolsche courant* een officieel verslag geplaatst werd. Dat verslag is mij toegezonden.

Daar de Commissaris der Koningin dat verslag zelf officieel noemt, meen ik daaraan dat karakter niet te mogen onttrekken, omdat er waarschijnlijk zal bestaan een zekere betrekking tusschen de redactie van die courant en het bureau van de vergadering, waardoor zorg wordt gedragen dat hetgeen in het verslag voorkomt, overeenstemt met hetgeen voorgevallen is in de vergadering. Ik kan dus niet anders doen dan het daar medegedeelde ter kennis van de Vergadering brengen.

In die courant wordt dan medegedeeld, dat, nadat de vergadering geopend was en de voorzitter de verkiezing van drie leden der Eerste Kamer aan de orde had gesteld, het woord is gevraagd door den heer Hoven, dat daarop door den voorzitter is aangemerkt, dat in een buitengewone vergadering niets kan worden behandeld dan de zaken waarvoor zij was bijeengeroepen. Hij stelde daarom den heer Hoven de vraag, of datgene, waarover hij het woord wenschte te voeren, betrekking heeft op de zaak, waarvoor de Staten thans bijeen zijn.

„De heer Hoven antwoordt bevestigend. Het heeft uitsluitend betrekking op de verkiezing thans aan de orde.

„De voorzitter verleent hem het woord.

„De heer Hoven zegt, dat deze bijeenroeping der Staten zeer zeker een hoogst gewichtige moet worden genoemd. Hij wenschte uitdrukkelijk te verklaren, dat hij de aanleiding tot de oproeping niet zal bespreken, daar de Staten van Overijssel niet gemachtigd zijn, hierover een oordeel uit te spreken.

„Het geldt hier de verkiezing van drie leden van de Eerste Kamer.

„Allen weten het doel, waarom deze verkiezing moet geschieden en het staat vast, dat de drie personen, die in Overijssel zitting hebben in de Eerste Kamer door velen worden begeerd. Het ligt voor de hand dat de leden der Staten bij de meest ernstige taak, die op hen rust, er prijs op stellen, dat al de leden tegenwoordig zijn en in de gelegenheid tot die belangrijke taak mede te werken.

„Dit nu kan niet geschieden, daar in een der kiesdistricten een vacature bestaat en er nog geen gelegenheid is geweest, die vacature te vervullen, hoewel de noodige maatregelen dadelijk door Gedeputeerde Staten zijn genomen. Bij het nemen van het ontbindingsbesluit was deze vacature bekend.”

Ik moet mij veroorloven, Mijnheer de Voorzitter, nu ik aan die woorden ben toegekomen, een kleine feitelijke mededeeling in te lasseschen. Uit deze woorden van den heer Hoven: „bij het nemen van het ontbindingsbesluit was deze vacature bekend”, kan niet anders worden afgeleid dan dat hij onderstelt — ik neem natuurlijk aan te goeder trouw — dat de Regeering, toen zij aan H. M. de Koningin de voordracht heeft gedaan voor de ontbinding dezer Kamer, bekend was met het feit, dat die vacature bestond en dus ook bij de bepaling van den dag, in dat besluit opgenomen, daarmede rekening had kunnen houden. Ik laat nu de vraag daar, of zij dat had moeten doen. „Bij het nemen van het ontbindingsbesluit” — dat kan niet anders slaan dan op de Kroon met de Ministers — zoo zegt de heer Hoven „was deze vacature bekend.”

Ik heb met het oog daarop aan den Commissaris der Koningin in de provincie Overijssel de vraag gedaan, op welken dag de heer Schimmelpenninck zijn ontslag had ingezonden. En daarop ontving ik de mededeeling, dat de vacature-Schimmelpenninck is ontstaan 16 Juli 1904. Nu is het rapport van de Ministers aan de Kroon gezonden juist op 16 Juli 1904. Ieder gevoelt reeds op zich zelf, dat, wanneer op 16 Juli 1904 zulk een rapport uitgaat, de voorstellen daarin vervat en de bepaling van de dagen niet

Interpellatie van Zinnicq Bergmann over niet-benoeming van leden der Eerste Kamer in de provincie Overijssel.

eerst op 16 Juli zijn gemaakt, maar reeds lang vóór dien 16den Juli een onderwerp hebben uitgemaakt van nauwkeurige overweging.

Maar bovendien, al nam men voor een oogenblik aan, dat eerst op 16 Juli het geheele rapport met wat er bij behoort, als vrucht van de overwegingen van den Ministerraad, was tot stand gekomen, dan nog zou er uit blijken, dat de Ministers, op het oogenblik dat zij het rapport aan de Kroon inzonden, niet bekend konden zijn met het bestaan van de vacature. Immers, er geschiedt door den Commissaris der Koningin aan het Departement van Binnenlandsche Zaken nooit mededeeling van een aanvraag om ontslag. Eerst den 18den Juli is er in de *Zwolsche courant* een kort berichtje gekomen, zonder eenig officieel karakter, waarbij werd medegedeeld, dat de heer Schimmelpenninck zijn ontslag had genomen, en eerst in de avondbladen die den 19den Juli d. a. v. hier ter stede verschenen, werd mededeeling van deze zaak gedaan. Maar aangezien het niets was dan een kort courantenberichtje, is het niet ter kennis van eenig Minister gekomen. Op 19 Juli is het ontbindingsbesluit door de Koningin geteekend.

Ik wensch even op deze dagteekeningen te wijzen, om aan te toonen uit de cijfers, dat hetgeen hier door den heer Hoven beweerd werd, alsof bij het nemen van het besluit de ontslagaanvraag van den heer Schimmelpenninck bekend was, metterdaad berust op een verkeerde voorstelling.

Ik ga nu voort met de mededeeling van hetgeen door den heer Hoven gezegd is:

„Bij het nemen van het ontbindingsbesluit was deze vacature bekend, en waar het doel der ontbinding is het verkrijgen eener meerderheid, wat stellig zal gelukken, moet hier, waar denkelijk de meerderheid anders is, de gelegenheid tot het kiezen der aftredende leden niet worden benomen.

„Lettende op art. 67 der Provinciale Wet, hetwelk bepaalt, dat de vergaderingen, gewone of buitengewone, uiterlijk voor 14 dagen mogen worden verdaagd, wensch spreker deze vergadering voor 14 dagen te zien verdaagd, opdat dan ook het nu ontbrekende lid tegenwoordig kan zijn en zijn stem kan uitbrengen in deze zoo hoogst gewichtige zaak. In de vacature zal binnen den door spreker genoemden termijn voorzien kunnen zijn. Dit geeft spreker vrijheid aan de leden der Staten het voorstel te doen, deze vergadering voor 14 dagen te verdagen.

„De voorzitter zegt, dat art. 67 der Provinciale Wet luidt: „De vergadering, gewone of buitengewone, mag uiterlijk voor 14 dagen worden verdaagd.” De strekking van deze bevoegdheid is dat het alleen zal geschieden bij noodzakelijkheid. Of deze noodzakelijkheid hier bestaat, laat spreker aan de beslissing der Staten over. Hij wijst echter op art. 2 van het medegedeelde Koninklijk besluit, waarbij uitdrukkelijk is bepaald, dat de verkiezing heden zal moeten plaats hebben en wensch zich daaraan te houden.

„t Voorstel wordt voldoende ondersteund.

„Niemand verlangt er het woord over, waarna tot de stemming wordt overgegaan. De stemmen staken, 23 tegen 23.”

De namen van de vóór- en tegenstemmers zal ik wel niet behoeven voor te lezen. Het verslag gaat dan voort:

„De voorzitter wijst op art. 76 der Provinciale Wet, 3de alinea, waarin wordt bepaald, dat bij staking van stemmen in een voltallige vergadering het voorstel geacht wordt niet te zijn aangenomen.

„Het voorstel is dus niet aangenomen. Thans zal worden overgegaan tot de verkiezing.

„De heer Hoven heeft met leedwezen het besluit der vergadering vernomen. Ieder gevoelt het groote belang dat hier aan de orde is en ieder weet dat de beslissing, die heden zal worden genomen, een beslissing is, die leiden kan tot een besluit in strijd met den wensch wellicht van de meerderheid. Spreker zal er daarom niet toe medewerken en vertrouwt dat de leden der linkerzijde er allen evenzoo over zullen denken.

„De heer Blijdenstein oppert twijfel of de vergadering wel als een voltallige kan worden beschouwd, daar de heer Schimmelpenninck immers lid blijft tot de geloofsbrieven van zijn opvolger zijn goedgekeurd. Hij houdt dus recht van stemming.

„De voorzitter zegt, dat naar hij alreeds heeft medegedeeld,

door den heer Schimmelpenninck ontslag is genomen als lid der Staten; de bepaling door den heer Blijdenstein bedoeld, geldt voor leden van den gemeenteraad, maar niet voor leden der Provinciale Staten.

„Daarop verlaten de 23 heeren de vergadering.

„De voorzitter constateert dat het aantal aanwezige leden niet meer dan 23 bedraagt. Art. 75 der Provinciale Wet zegt, dat de vergadering niet mag beraadslagen of besluiten, zoo niet meer dan de helft der leden tegenwoordig is.

„De vergadering kan dus thans niet beraadslagen of besluiten, wijl het vereischte getal niet bijeen is.

„De vergadering wordt daarop gesloten.”

Ziedaar, Mijnheer de Voorzitter, mijn antwoord op de eerste vraag.

Nu het antwoord op de tweede vraag: of de Regeering acht, dat het op haar weg ligt om het initiatief te nemen tot wegneming van de onregelmatigheid in de samenstelling der Kamer.

Ik behoeft wel niet te zeggen dat deze aangelegenheid voor de Regeering een onderwerp heeft uitgemaakt van langdurige en zeer ernstige overwegingen. In overweging zijn genomen de onderscheiden wegen, waarop men meende, dat de Eerste Kamer in haar samenstelling zou kunnen beantwoorden aan den eisch van art. 82 van de Grondwet.

Na verschillende van die wegen te hebben ingedacht, de gerechtigdheid van die wegen en het raadzame daarvan te hebben nagegaan is de Regeering tot deze slotsom gekomen, dat, waar geen wettelijke aanwijzing bestaat, hoe in dergelijk geval moet worden gehandeld, de Regeering harerzijds niet handelen kon door weer een Koninklijk besluit uit te lokken, en dat, waar toch de samenstelling van de Eerste Kamer niet incompleet kon blijven, het het meest geraden was om het eenige initiatief te nemen wat alsdan overbleef, namelijk om de zaak te doen oplossen bij de wet.

Mijn antwoord op deze vraag luidt dus, dat de Regeering geoordeeld heeft, dat het wel op haar weg ligt om het initiatief te nemen tot wegneming van de bestaande ongelegenheid. Ik kan er bijvoegen, dat de Regeering niet alleen geoordeeld heeft het initiatief te kunnen en te moeten nemen, maar dat dit initiatief reeds genomen is. Van deze zijde is een wetsontwerp in gereedheid gebracht, waarbij de Staten van Overijssel alsnog bevoegd worden verklaard en verplicht om tot de keuze van drie leden van de Eerste Kamer over te gaan. Het daartoe strekkend ontwerp is met Koninklijke machtiging reeds aan den Raad van State verzonden. Tevens zal de schriftelijke en mondelinge behandeling van dit wetsontwerp, zoo in de Tweede als in de Eerste Kamer, de volledige gelegenheid geven aan ieder lid om alle overwegingen en beschouwingen, die in deze uiterst netelige en gewichtige quaestie opduiken, met den ernst dien zij verdient te kunnen voorbrengen en het mondeling debat, alsdan gesteund door voorafgaande schriftelijke voorbereiding, zal als gevolg kunnen hebben, dat zoo van de eene als de andere zijde het debat met volledige kennis van zaken zal kunnen gevoerd worden.

Het antwoord op de derde vraag is door de beantwoording der tweede vervallen. De derde vraag werd alleen gedaan voor de mogelijkheid dat het antwoord op de tweede ontkennend zou zijn. Nu het antwoord op de tweede vraag in bevestigenden zin is uitgevallen, geloof ik niet dat de geachte afgevaardigde bedoelen zal dat ik op de derde vraag nader inga.

De heer van Houten: Mijnheer de Voorzitter! Het is zeker mijn eerste plicht aan ons geacht medelid, den heer van Zinnicq Bergmann, dank te betuigen, dat hij dit onderwerp heeft ter sprake gebracht. Hij is daarbij zeker de tolk van de leden, die meenden dat deze zaak bij onze eerste bijeenkomst en alvorens eenige andere zaak in behandeling te nemen tot klaarheid moest worden gebracht.

Het geval dat een politieke vergadering incompleet is, is natuurlijk niet nieuw. Bij haar constitutie kan het om verschillende redenen voorkomen, dat er plaatsen onvervuld zijn, en wanneer dit in den regelmatigen, gewonen loop der verkiezing en der aanneming van uitgebrachte keuzen plaats heeft, heeft het tot dusverre nooit stoornis in de werkzaamheden gegeven. Wij staan hier echter voor een bijzonder geval. Het is hier niet in den gewonen loop van het verkiezingswerk, dat onze Vergadering incompleet is, maar door omstandigheden, waaraan niet

2de VERGADERING. — 21 SEPTEMBER 1904.

Interpellatie van Zinniq Bergmann over niet-benoeming van leden der Eerste Kamer in de provincie Overijssel.

vreemd is en een handeling van een hoog regeeringsambtenaar, die de vergadering van de Provinciale Staten van Overijssel had te leiden, en de wijze van behandeling door de Regeering van een voorstel van dien hoogen ambtenaar, hetwelk ik onderstel dat bij de Regeering is ingekomen, ofschoon door den Minister geenerlei mededeeling daaromtrent is gedaan.

Ik wensch de handelwijze van den Commissaris en de handelwijze van de Regeering na te gaan en te toetsen aan de betrekkelijke wetsbepalingen, omdat, naar het mij voorkomt, het incompleet van onze Vergadering niet ligt aan de wet, maar aan een eigenaardige en eigendunkelijke toepassing welke aan de wet is gegeven.

Ik moet hier beginnen met een woord te zeggen over het stelsel van de Kieswet.

De Kieswet heeft de regelen, hoe men komt tot de keuze voor twee Staatslichamen: de Eerste Kamer en de Tweede Kamer.

Die twee gevallen staan niet gelijk, want in het eene geval hebben de keuzen plaats door een georganiseerd Staatslichaam: de Provinciale Staten; in het andere geval hebben de keuzen plaats door een wel aangewezen, maar voor elke verkiezing te organiseren politiek lichaam. Vandaar dat de vraag, hoe te handelen, wanneer op een aangewezen dag voor een verkiezing geen keuze geschiedt, om welke reden dan ook, een geheel andere behandeling moest vinden bij de Eerste Kamer dan bij de Tweede Kamer.

Voor de Eerste Kamer wordt niets anders in de Kieswet bepaald en was ook niets anders te bepalen, dan de wijze waarop en de tijd waarop bij het georganiseerd lichaam, dat ad hoc wordt geroepen, de zaak aanhangig is te maken. Verder vindt men ten aanzien van de Eerste Kamer alleen de verwijzing naar de Provinciale Wet.

De leden der Eerste Kamer worden door de Provinciale Staten gekozen op de door de Provinciale Wet bepaalde wijze.

Ten aanzien van de Tweede Kamer vindt men een uitvoerige regeling wat geschieden moet, en daar is in het geval, wat zich hier in Overijssel heeft voorgedaan, voorzien. De dag van de verkiezing bepaald zijnde, kan het natuurlijk voorkomen, dat de kiezers geen lust hebben om tot een verkiezing over te gaan; ook kan het voorkomen, dat er de een of andere verhindering ontstaat, doordat degene, die de lijst aan den burgemeester wil overbrengen een treinongeluk krijgt of andere dergelijke omstandigheden voorkomen, welke ieders fantasie kan nuidenken, waardoor aan den burgemeester geen lijst wordt ingeleverd.

Dit geval brengt dan mede de toepassing van art. 140, dat, wanneer het proces-verbaal van den burgemeester niemand als benoemde aanwijst, deze daarvan kennis geeft aan den Minister van Binnenlandsche Zaken. Binnen 14 dagen moet een nieuwe verkiezing plaats hebben, waarvoor de dag door den Minister van Binnenlandsche Zaken wordt bepaald.

Hetzelfde is ook opgenomen bij de verkiezing voor de Provinciale Staten en den gemeenteraad bij de invoering van het nieuwe procedé van verkiezingen door de Kieswet van 1897.

Waarom is niet iets dergelijks opgenomen, wanneer een keuze door de Provinciale Staten op een bepaalden dag eens niet tot stand komt?

Omdat de wet hier de zaak overbrengt bij een georganiseerd Staatslichaam. Door den dag te bepalen van de verkiezing komt de zaak bij het Staatslichaam aan de orde en nu is in alle redeneering, die ik van den Minister gehoord heb en eenigermate in de wijze, waarop de interpellant zijn interpellatie formuleerde, een dwaalbegrip — indien ik hier ten onrechte een dwaalbegrip onderstel moge de Minister mij straks verbeteren, — namelijk dat de bron van de bevoegdheid der Provinciale Staten om te verkiezen, en die bevoegdheid is enerzijds recht maar anderzijds plicht, ligt in het Koninklijk besluit en niet in de Grondwet, Provinciale Wet en Kieswet.

De Provinciale Staten zijn bevoegd, verplicht het grondwettig aantal plaatsen te vervullen in dit college. Niet de Kroon geeft die bevoegdheid, maar zij organiseert de dagbepaling; beveelt dat op een bepaalden dag wordt samengekomen tot het vervullen van dien grondwettigen plicht. De zaak is daardoor aan de orde in de vergadering op dien dag te houden en wordt verder behandeld op de wijze door de Provinciale Wet aangegeven. Door niet afdoening is die zaak niet van de orde af.

Het schijnt dat de Minister, gelijk ook in verschillende artikelen, welke over deze zaak zijn geschreven, door mij is opgemerkt, deze zaak ongeveer beschouwt als een invitatie om te dineeren. Wil men het woord „gelasten” gebruiken, wel dan ga men over de grenzen, waar men zu Hofe befohlen wordt te dineeren. Dan ontstaat de bevoegdheid om te dineeren uit de uitnodiging en die bevoegdheid is daardoor ook aan dien bepaalden dag gebonden. Men kan natuurlijk niet een volgenden dag zeggen: ge hebt mij uitgenoodigd te dineeren; hier ben ik. Maar geheel iets anders is het hier met de oproeping om den grondwettigen plicht te vervullen.

De oproeping geschiedt voor een bepaalden dag, maar de handeling geschiedt volgens de Grondwet en de Provinciale Wet.

Vandaar ook dat — ik wil daarop in het voorbijgaan wijzen — de meening alsof wij nu in een toestand zouden geraakt zijn waaruit men slechts door een wet zou kunnen komen, mij al zeer vreemd voorkomt.

Naar mijn opvatting is de zaak nog bij de Provinciale Staten aan de orde. De plicht en het recht van de Provinciale Staten van Overijssel om te benoemen zijn onbetwistbaar. De niet-uitoefening daarvan is geheel accidenteel, het gevolg van den onwil der Regeering om aan de Kroon voor te stellen de Provinciale Staten opnieuw bijeen te roepen.

Wanneer wij hier te doen hadden met een college, dat permanent bijeen was, een gemeenteraad bijv., dat voor het houden van vergaderingen geen oproeping en machtiging van de Kroon noodig had, wel dan zouden wij hebben af te wachten tot de Provinciale Staten hun grondwettigen plicht vervulden. En wanneer de Regeering geen anderen maatregel neemt, d. w. z. wanneer zij ongeneigd is, niet om alsnog een nieuwe oproeping tot verkiezing te doen, zooals de Minister zich blijkbaar voorstelt, maar om een buitengewone machtiging te willen verleen tot bijeenkomst, dan loopt de zaak eenvoudig tot November. Dan is het gevolg dat de Staten, niet kunnende bijeenkomen op buitengewonen tijd, met een Koninklijke machtiging, krachtens de wet zonder Koninklijke machtiging in November bijeenkomen, en dan in de gelegenheid zijn hun plicht te vervullen. De inmenging van beschouwingen, die de Regeering aanleiding kunnen hebben gegeven tot het denkbeeld, dat hier een wetsontwerp noodig was, ligt ook geheel buiten de bevoegdheid van de Regeering, want de beoordeeling der geschillen, die kunnen oprijzen, ligt geheel bij deze Kamer, en bij deze Kamer uitsluitend.

De loop van zaken bij passieve houding van de Regeering is, dunkt mij, deze. In November komen de Provinciale Staten bijeen en zij verkiezen leden. Die leden komen hier met hun geloofsbrief. Of die geloofsbrief het recht geeft om hier zitting te nemen, is een vraag die aan ons staat om te beoordeelen buiten eenig advies of inmenging van de Regeering. Elke Kamer onderzoekt de geloofsbrieven en beslist de quaestien, die bij verkiezingen oprijzen; de Regeering hebben wij hierbij niet nodig. Is de meerderheid van meening, dat zij niet wettig gekozen zijn, dan worden zij niet toegelaten en wordt een nieuwe verkiezing uitgeschreven.

De vragen, die na deze interpellatie aan de orde zijn, zijn deze: kunnen wij in dezen incompleten toestand met succes werkzaamheden verrichten? Zijn de werkzaamheden, die wij mochten verrichten, ook aan betwisting wegens illegaliteit onderworpen? Is het voegzaam, dat wij overgaan tot beslissingen die, misschien met enkele stemmen meerderheid genomen, ook uit dien hoofde als illegaal zouden kunnen worden betwist?

Die vragen laat ik op dit oogenblik alle liggen, om nu nog, na het systeem der Kieswet te hebben uiteengezet, de handelingen te toetsen van den Commissaris der Koningin en van den Minister.

De Commissaris der Koningin heeft, ik zou haast zeggen een militaire gewoonte, uit zijn vroegere militaire loopbaan overgebleven, op zijn tegenwoordige loopbaan toegepast. Hij krijgt een last van de Koningin, en aan dien last moet worden voldaan. Vandaar dat hij, naar mijn oordeel, een verkeerd advies aan de Staten geeft. Hij wijst, blijkens het verslag dat ook ik van welwillende zijde ontving, op art. 2 van het medegedeelde Koninklijk besluit, waarbij uitdrukkelijk is bepaald, dat de verkiezing heden zal moeten plaats hebben, en hij wenschte zich daaraan te houden. Voor zijn leiding van de

vergadering der Provinciale Staten is echter het reglement van orde zijn richtsnoer, niet een Koninklijk besluit. Al is dat Koninklijk besluit ingericht op een wijze dat een militair zou zeggen: ik heb mijn last en nu ga ik daarop door, hij moet dien last lezen zooals een dergelijke last gelezen moet worden, waar het een bevoegdheid der vergadering geldt die hij heeft te leiden en een plicht dier vergadering. Dat advies, ik wensch mij daaraan te houden, was een soort bedreiging. Wat zou de Commissaris hebben gedaan, wanneer bij de Provinciale Staten niet toevallig de stemmen hadden gestaakt, maar zij bij meerderheid besloten hadden de vergadering te verdagen?

In hoeverre dat onjuiste advies invloed kan hebben gehad op de stemming van de leden der Staten, die tegen de verdaging hebben gestemd, laat ik in het midden, maar het advies was verkeerd.

Nadat het advies gevolgd was gaat de helft der leden weg. Ik neem nu niet zoozeer aan iemand kwalijk wanneer hij, onmiddellijk voor een quaestie van eenigszins epineusen aard geplaatst, een verkeerde beslissing neemt, maar, de zaak overwegende, is het toch werkelijk een verkeerde beslissing, dat de Commissaris, toen het getal leden incompleet was, de vergadering sloot.

De Provinciale Wet heeft een eigenaardig spraakgebruik, dat in het reglement van orde van de provincie Overijssel nog meer bijzonder uitkomt. Wij spreken hier van een verdaging eener vergadering tot morgen en wij krijgen door een reeks van vergaderingen een zitting. Een ensemble van bijeenkomsten heet hier een zitting en een enkele bijeenkomst heet hier een vergadering, maar bij de Provinciale Wet en in het reglement van orde der provincie Overijssel heet een ensemble van bijeenkomsten een vergadering en een enkele bijeenkomst een zitting.

Nu schreef art. 18 hem een duidelijke plicht voor: wanneer in den loop der zitting het aantal leden tot op de helft is verminderd, wordt de zitting door den voorzitter gesloten. Hij heeft niet de zitting gesloten, maar hij heeft de vergadering gesloten; hij heeft een einde bereid aan de met Koninklijke machtiging bijeengekomen vergadering, daar waar hij volgens het reglement van orde alleen een zitting had moeten sluiten. En met welk gevolg dan? Art. 16 — hier wordt het woord vergadering weder eenigszins anders gebruikt — zegt, dat wanneer door de vergadering na de eerste bijeenkomst geen tijd van bijeenkomst is bepaald, de voorzitter de vergadering bijeenroept op een door hem te bepalen dag en uur. Alzoo: toen het getal leden incompleet was, had hij de zitting te sluiten en een nadere zitting te bepalen.

Nu heeft hij misschien gedacht — altijd in die verkeerde opvatting —, ik kan niet een zitting op den volgenden dag bepalen, want dan mogen de heeren niet meer verkiezen. Dat mag in de eerste plaats niet door hem beoordeeld worden, maar in de tweede plaats heeft hij hier den in zijn eigen veronderstelling gelaten tijd voor de Staten verkort. Gesteld, hij was van meening, dat alleen op den derden Augustus een wettige verkiezing kon plaats hebben, dan mocht hij toch niet ongeveer te kwart vóór drie of drie uur den tijd als geëindigd beschouwen — ik spreek hier in zijn eigen gedachtengang —; dan had hij althans nog een nadere zitting op denzelfden dag moeten beleggen en had hij dien geheelen dag aan de Staten moeten laten om hun plicht te vervullen.

In zijn eigen gedachtengang heeft hij den tijd, welke aan de Overijsselaars daarvoor vrijstond, willekeurig verkort. In den brief door den Minister voorgelezen gaat hij speculeeren over iets, waarover de Minister niet speculeert, dat wil zeggen over den gedachtengang van de leden, die niet ter vergadering aanwezig waren. Hij zegt: ze komen toch niet, voordat de verkiezing te Markelo is afgelopen; daarom laat ik de zaak op zijn beloop. Maar, Mijnheer de President, men kent het spreekwoord: „la nuit porte conseil”, doch men zou ook mogen zeggen: „le diner porte conseil”. Wanneer hij een avondvergadering belegd had, waartoe hij absoluut door zijn eigen gedachtengang verplicht was, dan waren misschien de gemoederen milder gestemd geweest en had men misschien een *modus vivendi* gevonden. Die mogelijkheid althans mocht niet door hem eigenmachtig worden afgesneden. Het kan meer voorkomen en daarom wil ik wel mijn advies geven, dat naar de Provinciale

wet en een reglement van orde als dit een Commissaris de lui bijeen moet houden en van dag tot dag weer oproepen, totdat zij eindelijk hun plicht hebben vervuld. Plichtsverzuim bevrijdt niet van plichtsvervulling. En wanneer hij meende een nieuwe machtiging noodig te hebben om ze langer bijeen te houden, — ik weet niet in hoeverre in de bevoegdheid tot verdaging voor 14 dagen een limiet zou kunnen gelezen worden — maar wanneer hij eenige tijdsoverschrijding moest plegen, die hij meende niet volgens de machtiging tot het bijeenroepen eener buitengewone vergadering te kunnen doen, dan had hij bij de Regeering opnieuw voor een machtiging moeten aankloppen. Maar hij moest ze bijeenhouden totdat de zaak was afgedaan.

En, mijn heeren, als het hem niet gelukte de zaak tot afdoening te brengen, dan waren wij hier ook niet in moeilijkheden, dan was het evident, dat het ontbreken van leden hier lag aan de kiezers en niet aan het Rijksbestuur.

Nu is de Minister in zijn antwoord aan den heer Bergmann eenigszins onvolledig geweest. De Minister heeft gezegd: „mij is geen andere mededeeling geworden dan wat ik voorlees, en ik heb naar aanleiding van die mededeeling nadere inlichtingen gevraagd”. Nu moge de Minister tot aanvulling van de feiten de data melden: wanneer is de mededeeling van de onregelmatigheid ingekomen en wanneer zijn door den Minister nadere inlichtingen gevraagd? En ten tweede moge de Minister zijn mededeeling aanvullen met een antwoord op de vraag of het eerste stuk enkel een mededeeling behelsde dan wel ook een voorstel.

De Commissaris der Koningin sloot de vergadering, volgens hetzelfde stuk dat de Minister zooveel voor zich had en dat ik ook door de welwillendheid van iemand dien ik daarom heb gevraagd, ontvangen heb — zeggende, onder mededeeling van het gebeurde aan den Minister van Binnenlandsche Zaken, nadere machtiging tot oproeping der Staten te zullen vragen.

Dat is niet een nadere dagsbepaling der verkiezing, maar de Commissaris, in de meening dat hij dien dag de vergadering had te sluiten, had een nieuwe machtiging noodig tot bijeenroeping.

Heeft hij dat voorstel aan de Regeering gedaan? Welke behandeling heeft dat voorstel in den boezem der Regeering ondervonden? Het geldt hier een voorstel tot verkrijgen van een Koninklijke machtiging. Heeft de Minister die Koninklijke machtiging aangevraagd, of wel aan de Koningin een rapport gedaan waarbij hij verzoekt gemachtigd te worden die machtiging niet te verleenen?

De geheele behandeling van dit voorstel is van het grootste gewicht voor de beoordeeling van verschillende vragen die hier kunnen oprijzen, zoowel van staatsrechtelijken aard als ten aanzien van die politieke verantwoordelijkheid die iedere Minister draagt voor de wijze waarop het beheer van een Departement wordt gevoerd.

Ik zou denken, dat het de onmiddellijke plicht van een Minister die een dergelijk voorstel van een Commissaris der Koningin ontvangt, afgescheiden van alle quaestie van de zaak waarover het loopt, is om een rapport te maken aan de Koningin, waarbij verzocht wordt een daartoe strekkend besluit te nemen, wanneer dat behoort te worden toegestaan, of om een machtiging te verleenen om de aanvraag te weigeren, wanneer daarvoor gronden zijn, en dan natuurlijk een beschikking te geven onder mededeeling van die gronden.

De Minister vergeve mij, maar ik moet een vermoeden uitspreken. Is dat onjuist, dan is het niet mijn belang, maar 's Ministers belang dat de onjuistheid van dat vermoeden aan den volke wordt medegedeeld. Dat vermoeden is dit, dat deze zaak niet met de noodige zorg is behandeld. Afwezigheid kan daarbij een oorzaak zijn.

Door de juiste opgaven van data en de mededeeling van den inhoud van het rapport aan de Koningin zal men de gegevens hebben dit te beoordeelen.

De Minister antwoordde den heer van Zinnicq Bergmann, dat hij informatien had gevraagd. Heeft hij die informatien eerst gevraagd, nadat hij van de reis teruggekomen was, dan is een precieus tijd — en misschien een wettelijk precieus tijd — verlopen. Ik voor mij hecht niet aan den termijn van 40 dagen. Die termijn voor de dagsbepaling is een verplichting voor de

Interpellatie van Zinnicq Bergmann over niet-benoeming van leden der Eerste Kamer in de provincie Overijssel.

Koningin, maar niet een beperking van het volksrecht om hier vertegenwoordigd te zijn. Maar al hecht ik hieraan niet, zoo is het bekend genoeg dat anderen er aan hechten; en dan is het een groot verzuim wanneer men onder dergelijke omstandigheden dien termijn laat verlopen.

Wij zijn hier, helaas, eerstens door toedoen van den Commissaris der Koningin, en tweedens door de passieve houding van den Minister van Binnenlandsche Zaken in een zeer onaangename toestand.

Gesteld — om nog een onderstelling te uiten — dat de gevoelens over de voornemens, die de Minister van Binnenlandsche Zaken nu mededeelt als het Regeeringsgevoelen om de „way out” uit deze impasse te vinden, verdeeld zijn, en dat de Eerste of de Tweede Kamer van mijn gevoelen is, dat er volstrekt geen wet noodig is, dan zijn wij nog verder van de wijs.

Ik geloof dat de Minister wel zekere „way out” op zijn weg ziet, maar deze is precair. Daarentegen is er stellig een „way out”, als men mijn gedachte volgt en eenvoudig aan de zaak haar verderen loop late tot November. Wanneer er dan leden in de provincie Overijssel gekozen worden en zich hier met hun geloofsbrieven komen presentereën, dan moge de meerderheid van 's Ministers gevoelen zijn en die geloofsbrieven niet goedkeuren, maar ook dan komt men op legale wijze tot een nieuwe verkiezing. De vraag is dan alleen: wat zal de Kamer doen in den tijd die verloopt totdat de geloofsbrieven zullen inkomen?

Dit is echter een vraag, die alleen aan de Kamer behoort en niet bij deze interpellatie.

De vergadering wordt voor een half uur geschorst en daarna hervat.

De heer van den Biesen: Mijnheer de Voorzitter! Ik had veel liever gezien, dat na de interpellatie van den geachten afgevaardigde uit Noordbrabant en het daarop gegeven antwoord door Zijn Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken, de zaak daarmede ware afgelopen en dat het verdere debat zou worden gehouden bij de behandeling van het van de Regeeringstafel toegezegde wetsontwerp; maar nu dit niet heeft mogen plaats vinden en nu niemand anders dan de nieuwe afgevaardigde uit Friesland opstond om het zijne te zeggen naar aanleiding van het gebeurde, vooral naar aanleiding van de rede van den Minister van Binnenlandsche Zaken, moet ik zeggen, dat ik wel een weinig benauwd was. De nieuwe afgevaardigde is ons voorgesteld door de liberale bladen als een nieuwe voorvechter van de liberale partij en nu die Jupiter tonans was opgetreden dacht ik: dat zal der Regeering niet zeer welkom zijn. Maar ik moet zeggen dat, na hetgeen wij gehoord hebben wat de geachte afgevaardigde in het midden heeft gebracht, wij moeten zeggen, dat hetgeen de geachte afgevaardigde zeide meer scherpzinnig dan waar is. Zijn geheele betoog had, mijns inziens, geen andere strekking dan om de streek die uitgehaald is in de Staten van Overijssel, die door de liberale bladen met den naam van oolijke streek is bestempeld, maar waaraan ik een ander epitheton zou geven, dat hier in deze Kamer minder op zijn plaats zou zijn, te trachten te schuiven van die heeren op den rug van de Regeering.

Nu dacht ik, dat uit deze Vergadering ook een stem moest opgaan om de zaak op het standpunt te plaatsen waarop zij staan moet en om de zaak te beschouwen zooals zij zich werkelijk heeft voorgedaan. En dan begin ik met te zeggen, dat hetgeen de geachte afgevaardigde in het midden heeft gebracht om de gedragslijn van de Regeering te ontzenuwen, mijns inziens, van zeer weinig gewicht is.

Ik wensch de redevoering van den geachten afgevaardigde op den voet te volgen.

Zijn eerste bewering was, dat de verkiezing van leden van de Eerste en van de Tweede Kamer zeer verschillende zaken zijn. De verkiezing van leden van de Eerste Kamer is opgedragen aan een georganiseerd lichaam, de Provinciale Staten, hetgeen bij de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer niet het geval is. Ik meende, dat de kiezers, die op de laatstelijk gearresteerde kiezerslijst voorkomen, de geconstitueerde macht zijn die de leden der Tweede Kamer kiest.

De vraag komt hierop neder of de bevoegdheid die aan de Staten gegeven is door haar op zijde mag geschoven worden.

Nu kan, dunkt mij, moeilijk beweerd worden, dat de Staten niet per se bevoegd zijn om de leden van de Eerste Kamer te kiezen. De Regeering bepaalt alleen den dag waarop die bevoegdheid zal uitgeoefend worden, en wat kon nu de Commissaris der Koningin anders doen dan hij gedaan heeft?

Hij moest zich houden aan het Koninklijk besluit en op den daarin aangewezen dag aan de orde stellen de verkiezing van drie leden van de Eerste Kamer, en toen het voorstel tot verdaging was verworpen — het is hier de plaats niet om over het verdagingsvoorstel mijn opinie te zeggen, noch ook om mede te deelen hoe ik zou gehandeld hebben, indien ik lid van de Staten ware geweest — maar toen het voorstel tot verdaging verworpen was, was de mogelijkheid om de vergadering te verdagen tot een anderen dag reddeloos weg en bestond zij niet meer. Een gewone en een buitengewone vergadering van de Provinciale Staten kunnen veertien dagen worden uitgesteld. Dat staat uitdrukkelijk in de Provinciale wet, maar de verdaging is hier verworpen, ergo kon er van een volgende vergadering geen quaestie meer zijn. Nu zegt de geachte afgevaardigde uit Friesland: de Commissaris had de Statenleden niet los moeten laten; hij had den geheelen dag tot zijn beschikking; het lag op zijn lijn om de heeren na den middag nog eens weer bijeen te roepen, dan waren zij misschien wat vroolijker geweest. Ja, Mijnheer de Voorzitter, maar ik weet wel, dat als ik lid van die Staten was geweest, ik eerst mijn leven zou hebben laten verzekeren vóór dat ik naar die avondvergadering was gegaan.

Als de geachte spreker een practisch voorstel had willen doen, dan had hij moeten voorstellen om Provinciale Staten als zij in een dergelijken toestand waren gekomen als die van Overijssel, te behandelen als met de jury elders geschiedt: ze op te sluiten in een zaal met een paar marechaussees voor de deur, en de boodschap er bij: gij komt er niet uit voordat gij de verkiezing volbracht hebt. Men kan dan den heeren wat eten geven en als het twaalf uur geslagen was, het oogenblik dus waarop het Koninklijk besluit ophield te werken, kon men de deur openzetten en de heeren er uit laten. Dat zou practisch zijn, maar om, nadat de helft van de heeren was gaan loopen en zijn onwil had getoond om de verkiezing te doen plaats hebben, de heeren nog eens bijeen te roepen, dat ware kinderwerk geweest, want hetzelfde resultaat zou onherroepelijk zijn verkregen, dat spreekt vanzelf.

Nu heeft de geachte afgevaardigde verder gezegd: waarom al dien omhaal van een wet? Waarom wacht gij niet tot November, dan komen de Staten rechteus bijeen: meenen zij dan dat zij het recht hebben om drie leden van de Eerste Kamer te kiezen, laten zij dat dan doen, de geloofsbrieven komen dan in onze handen en wij kunnen dan uitspreken of die verkiezing wettig wordt geacht of niet.

Ik laat er mij niet over uit op dit oogenblik of zoodanige verkiezing wettig zou zijn of niet, maar dit neemt niet weg, dat de heeren der Regeering dankbaar moeten zijn, dat zij de abnormaliteit die bestaat tusschen de verkiezing door de Provinciale Staten en die voor de gemeenteraden en de Tweede Kamer uit de wet wil lichten en daarvoor in de plaats wil stellen een regeling die evengoed als nu de zooeven genoemde colleges voor het vervolg belet dat dergelijke toestanden voorkomen, waardoor het raderwerk van de verkiezingen voor de Eerste Kamer in eens stop wordt gezet.

Maar, zegt de geachte spreker al weder, maar gesteld eens dat de Tweede Kamer het aangekondigde wetsontwerp verwerpt! Wel, Mijnheer de Voorzitter, het zij zoo, dan zal er een ander middel gezocht moeten worden om aan dezen onhoudbaren toestand te ontkomen, maar de Regeering kan niet anders doen als zij van meening is dat de weg dien zij heeft ingeslagen, de eenige is die kan worden gevolgd. Het is uitdrukkelijk gezegd door den Minister van Binnenlandsche Zaken, dat volgens zijn meening, volgens het oordeel der Regeering, het niet aanging om de Staten weer bijeen te roepen, omdat het geval bij de wet niet voorzien was, maar dat de eenige legale weg om het conflict op te ruimen, was de door hem aangegevene.

En nu wordt door den geachten spreker een gewetensonder-

Interpellatie-van Zinnicq Bergmann over niet-benoeming van leden der Eerste Kamer in de provincie Overijssel.

zoek bij den Minister van Binnenlandsche Zaken ingesteld, waarbij werd gevraagd: waar hebt gij in de vacantie gezeten; hebt gij wel een goed adres opgegeven waar de alarmeerende berichten uit Overijssel u konden bereiken; hebt gij niet te veel toegegeven aan uw verlangen om u te ontspannen, in plaats van u met Staatszaken bezig te houden? enz. Waren dergelijke vragen aan mij gedaan, dan weet ik wel wat ik daarop zou antwoorden, maar het is nu niet aan mij, maar aan den Minister om een antwoord te geven.

Volgens mij ligt de schuld van het incident dat ons thans bezighoudt geheel en al aan den onberaden stap van de heeren die weggelopen zijn uit de vergadering der Staten. Noch de Commissaris der Koningin, noch de Regeering hebben in deze eenige schuld. En om dat nogmaals in deze Kamer eens te doen uitkomen, heb ik er prijs op gesteld het woord te voeren over deze zaak.

De heer Godin de Beaufort: Mijnheer de Voorzitter! Een enkel woord slechts. Ik heb met het grootste genoegen de interpellatie van ons geacht medelid, den heer van Zinnicq Bergmann, begroet, en dat wel om deze reden, dat daardoor dadelijk zekerheid zou worden verkregen aangaande de voornemens van de Regeering. Ik geloof toch, dat die zekerheid zal bijdragen tot vermeerdering van de gemoedsrust van vele Nederlanders. Want wanneer die onzekerheid blijft bestaan, dan staat het te vreezen, dat men hoe langer hoe meer zich zal gaan overgeven aan allerlei zonderlinge bespiegelingen. Gisteravond hebben wij nog een geschrift ontvangen, waarin in allen ernst werd betoogd, dat ten gevolge van het incident in Overijssel, de vorige Eerste Kamer die ontbonden is, is herleefd en op dit oogenblik de eigenlijke Eerste Kamer zou zijn. Wanneer men nu reeds tot zulke divergenties komt, is het, geloof ik, hoog tijd dat om verder divergeeren te voorkomen er zekerheid komt omtrent hetgeen geschieden zal. Met groot genoegen heb ik dus de interpellatie begroet, doch de loop dien de discussie daarna heeft genomen, heeft mij toch, ik mag dit niet ontveinen, in zekere mate verwonderd. Want toen de Minister van Binnenlandsche Zaken zich bereid verklaarde de interpellatie dadelijk te beantwoorden, meen ik — en ik geloof dat dit met de andere heeren ook wel het geval zal zijn — uit 's Ministers mond te hebben verstaan dat de Minister die interpellatie alleen aanvaarde in dien zin, dat door hem een antwoord zou worden gegeven op de vragen door den geachten afgevaardigde uit Noordbrabant gedaan; maar dat hij overigens nu nog niet op het fond der zaak wilde ingaan.

En deze opvatting werd bij mij nog versterkt toen aan het einde van zijn rede de Minister zeide, dat in de zaak bij de wet zou worden voorzien en dat daardoor de gelegenheid zou worden gegeven de quaestie van alle zijden zoowel schriftelijk als mondeling te behandelen.

Toch is daarop dadelijk de heer van Houten opgestaan om in het fond van de zaak te treden, de houding der Regeering te critiseeren en te verklaren dat indiening van een wetsontwerp onnoodig was. Ik vraag evenwel, of men daardoor niet vooruitloopt op de toelichting die bij het wetsontwerp zal gegeven worden. Het ware, dunkt mij, eenigszins voegzamer geweest om op die toelichting te wachten. De quaestie kon dan en in de Tweede Kamer en hier van alle kanten worden bekeken en de geachte afgevaardigde kan immers, wanneer hij met die toelichting geen genoegen neemt en meent dat de zaak op een andere wijze beter te regelen ware, het wetsontwerp afstemmen. Doch op het oogenblik is die zaak niet aan de orde.

Intusschen kan ik mij toch wel begrijpen, dat de geachte afgevaardigde zich geroepen heeft geacht reeds dadelijk te betoogen dat de bestaande wetgeving geen schuld heeft aan de ontstane moeilijkheden, zoo wij ons maar herinneren dat hij de vader is van de Kieswet.

Het verschil loopt toch hierover dat, terwijl de Regeering zegt: in de tegenwoordige Kieswet zie ik geen uitweg om uit de moeilijkheid te geraken, de geachte afgevaardigde meent dat de — immers volgens hem menschelijkerwijze gesproken volmaakte — Kieswet daarin wel voorziet. Als vader van de Kieswet was de geachte afgevaardigde dus wel eenigszins verplicht het betoog te leveren dat met die wet in de hand een oplossing mogelijk was.

Maar de geachte afgevaardigde moge mij en anderen ten goede houden dat wij thans niet op de quaestie à fond ingaan, nu de vraag of de wetgeving eene lacune bevat, bij de behandeling van het in uitzicht gestelde wetsontwerp te zijner tijd kan worden uitgevochten.

Daarom acht ik het beter thans niet in het fond der zaak te treden. Daartoe vind ik te meer vrijheid, nu de geachte afgevaardigde uit Friesland van oordeel is, dat deze quaestie geheel behoort te worden afgescheiden van de vraag, welke praktische gevolgen de incomplete samenstelling van de Eerste Kamer moet hebben op den loop der werkzaamheden dezer Kamer. Daarom zal ik mij op dit oogenblik er van onthouden de houding der Regeering, in welken zin dan ook, te beoordeelen.

De heer van Zinnicq Bergmann: Mijnheer de Voorzitter! Ik wensch den Minister van Binnenlandsche Zaken mijn dank te betuigen voor het antwoord, dat hij op mijn vragen namens de Regeering gegeven heeft. Ik ben te meer dankbaar, niet alleen omdat ik mijn doel heb bereikt om over deze quaestie klaarheid te krijgen, maar ook omdat vanwege de Regeering het initiatief zal worden genomen om in de leemte te voorzien. Ik heb sedert het oprijzen dezer quaestie het gevoel gehad, dat men wel eens heeft in het dagelijksch leven, wanneer iets geschied of niet geschied is, dat niet meer geheel kan worden hersteld, waar met andere woorden de restitutio in integrum niet meer kan plaats hebben. Zoo is het ook hier. Er is iets nagelaten, dat gevolgen heeft gehad, die niet meer kunnen worden hersteld, en zooals bij velerlei kwalen komen dadelijk velerlei geneesheeren. De geachte afgevaardigde uit Zeeland heeft er reeds op gewezen dat er in een gisteravond verspreide brochure nog een middel aan de hand gedaan is om aan deze quaestie een eind te maken. Intusschen, men kwam daarmede wat laat, want de nieuwe leden van de Eerste Kamer zitten hier reeds en voor de oude leden zou het dus moeilijk zijn deze plaatsen te gaan bezetten. Men heeft andere middelen bedacht, o. a. om het Ministerie te stellen in staat van beschuldiging, een paardemiddel, men vergeve mij het woord, dat, meen ik, niet serieus is opgenomen. Men heeft gesproken van een nieuwe ontbinding van de Eerste Kamer, maar ik meen toch, dat de waardigheid van de Kroon daarmede niet zou zijn gediend.

Met een enkel woord heeft de geachte afgevaardigde uit Friesland de vraag besproken, of het in November a. s. niet in de roeping zou liggen van de Staten van Overijssel om tot de verkiezing van de drie leden voor de Eerste Kamer over te gaan. Maar op welke manier zou deze zaak dan in de Staten aan de orde moeten worden gebracht? Moeten Gedeputeerde Staten haar op de agenda plaatsen of moet de Commissaris der Koningin daartoe een voorstel doen? Men zit met art. 116 der Kieswet, luidende:

„De gewone tijd te hunner verkiezing is de tweede Dinsdag der maand Juli.” De wet stelt die werkzaamheid dan en niet in de najaarsvergadering aan de orde. Evenmin kan men wachten tot Juli van het volgend jaar, omdat art. 116 der Kieswet dit geval niet op het oog heeft gehad, maar alleen de gewone verkiezing van de leden voor de Eerste Kamer der Staten-Generaal. Voor de verkiezing in November zou dus, meen ik, een machtiging van de Koningin noodig zijn, en hiermede kom ik aan de bepaling van art. 117 der Kieswet en het middel dat ruimschoots is besproken geweest, of nl. niet bij een nieuwe Koninklijke oproeping de zaak aan de orde zou kunnen worden gesteld en de Staten van Overijssel tot een verkiezing van drie leden zouden kunnen overgaan. Ik meen van niet, Mijnheer de Voorzitter!

Art. 117 luidt: „De verkiezing ter vervulling der plaatsen die door ontslag, overlijden of om een andere reden openvallen, geschiedt binnen dertig dagen na dat openvallen”, en vraagt men nu of de leemte die hier ontstaat is, het gevolg is van het openvallen van plaatsen door ontslag, overlijden of een andere reden, dan antwoord ik beslist ontkennend.

De plaatsen van de leden der Eerste Kamer voor Overijssel waren ledig, evenals de plaatsen van de leden der andere tien provinciën en moesten worden aangevuld door het middel dat de wet aan de hand geeft, maar toen na het voorstel tot verdaging van de Staten van Overijssel en de verwerping daarvan door het heengaan der leden geen verkiezing had plaats gehad,

21e VERGADERING — 21 SEPTEMBER 1904.

Interpellatie van Zinniq Bergmann over niet-benoeming van leden der Eerste Kamer in de provincie Overijssel.

trad niet het geval van art. 117 in werking. In het bezwaar moest worden voorzien op een andere wijze dan in dit artikel is voorgeschreven. Ik plaats mij op het standpunt dat ingenomen is door de redactie van het *Weekblad voor de burgerlijke administratie*, die zegt: „Zich aan dien last in een vergadering die volgens art. 75 Provinciale Wet tot besluiten bevoegd was, onttrekken, is nalatigheid in de uitvoering van Grondwet en wet.” Met deze conclusie ben ik het geheel eens.

Het was in het Koninklijk besluit voorgeschreven, dat de verkiezing der leden, voorgeschreven volgens de Grondwet, zou plaats hebben op Woensdag 3 Augustus 1904. Kon op dien dag de verkiezing niet plaats hebben wegens force majeure, door treinongelukken bijv., dan had men nog kunnen zien wat men kon doen, maar hier was geen quaestie van force majeure. Aan de Provinciale Staten was opgedragen den wettelijken last om te fungeeren als kiescollege. Zij voldeden niet aan de wet door niet te fungeeren als kiescollege en weg te gaan.

Wij staan nu voor een impasse en de leemte die in de Eerste Kamer der Staten-Generaal is ontstaan moet worden verholpen. Het rationeelste lijkt mij de weg dien de Regeering wil inslaan, dat daarin door een wet zal worden voorzien. Ik verschil eenigszins in de opvatting van het antwoord van den Minister van Binnenlandsche Zaken met den heer van den Biesen, die dit antwoord over het tot stand komen eener wet in algemeenen zin begreep. Ik heb het antwoord zoo verstaan, dat het wetsontwerp alleen in dit speciaal geval zou voorzien.

Over een groot deel van de redevoering van den geachten afgevaardigde uit Friesland behoeft ik niet te spreken, daar hij zelf heeft gezegd, dat veel van hetgeen hij bijbracht lag buiten de *limite* van mijn interpellatie. Hij meende advies te moeten geven hoe in soortgelijke gevallen in de toekomst moet worden gehandeld, maar over de mérites van het wetsontwerp kunnen wij niet oordeelen zoolang wij den tekst en de toelichting niet kennen.

Intusschen dank ik de Regeering dat zij den weg opent om aan deze quaestie een einde te maken en zal kunnen begonnen worden met de vele werkzaamheden, die ons wachten, en ik voeg er den wensch bij, dat het aan de Volksvertegenwoordiging gegeven zal zijn deze wet zoo spoedig mogelijk tot stand te brengen.

De heer **Rahusen**: Mijnheer de Voorzitter! Slechts een enkele opmerking. Mijn bedoeling was niet mij in debat te begeven over deze zaak, maar naar aanleiding van iets, door den heer Godin de Beaufort gezegd, wensch ik een enkel woord in het midden te brengen.

Deze spreker heeft den heer van Houten min of meer verweten, dat hij gesproken heeft over een wet die zal worden ingediend om deze zaak te regelen. Nu meen ik toch, dat, waar de heer van Houten, evenals ik, van meening is, dat geen wet noodig is, hij volkomen in zijn recht was dit te zeggen.

Wat is de meening van den heer van Houten en van mij? Gelukkig kent onze provinciale wetgeving geen contrôle toe aan de Regeering over de agenda van de werkzaamheden der Staten. Door deze te machtigen een verkiezing te doen plaats hebben op den derden Augustus komt deze zaak te staan op de agenda van de vergadering der Provinciale Staten en is er geen enkele nieuwe wettelijke bepaling noodig daaraan uitvoering te geven, en tot de verkiezing van drie leden over te gaan.

Waar nu de Regeering wel gesproken heeft over een wet, kan er toch niets tegen zijn van den aanvang af reeds te verklaren, dat dit ons een middel toeschijnt, volkomen onnoodig en verkeerd.

De heer **Kuyper**, Minister van Binnenlandsche Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Gelijk reeds werd opgemerkt door den geachten afgevaardigde uit Zeeland, den heer Godin de Beaufort, heb ik straks, toen door u de vraag werd gesteld, of men dezerzijds bereid was onmiddellijk te antwoorden, daarop van dit bescheid gediend, dat ik bereid was zulks te doen, mits ik dit mocht opvatten in dien zin, dat ik mij bepalen zou tot het geven van een antwoord op de drie door den geachten interpellant gestelde vragen.

Was daarmede uitgesproken, dat ik weigerde op andere vragen, die daarmede in verband konden worden gebracht, te antwoorden?

Natuurlijk niet, maar, indien in dien zin de interpellatie werd opgevat — dat was de beteekenis van mijn spreken — wenschte de Regeering, dat een nadere dag voor die interpellatie zou worden bepaald. Dit blijkt reeds uit het feit, dat ik op dit oogenblik de stukken niet bij mij heb, welke voor het ingaan op de zaak à fond zouden kunnen dienen.

Dat desniettemin de heer van Houten gemeend heeft wel op de zaak à fond in te gaan, is zijn recat. Ik mag verschillende conditiën aan mijn beantwoording verbinden, maar ik heb niets te zeggen over de grenzen welke hij wil stellen aan zijn spreken. Alleen volgt er uit, dat hij geen recht heeft mij te dwingen van de door mij gestelde conditiën af te wijken.

De Regeering kon dit straks te eer zeggen, omdat uit de indiening van een wetsontwerp volgt, dat men er niet over spreekt voordat het er is, en men bovendien dan een betere gelegenheid heeft over de zaak te spreken wanneer men schriftelijk is voorbereid.

Dit standpunt laat de Regeering niet varen.

Dat ik niettegenstaande dit toch het woord heb gevraagd heeft een bijzondere reden.

De heer van Houten heeft namelijk een blaam geworpen op den Commissaris der Koningin in Overijssel en het voegt mij als Minister van Binnenlandsche Zaken dit niet te laten voorbijgaan zonder de verdediging van den Commissaris tegenover die aanklacht te hebben op mij genomen.

Eer ik daartoe overga een kort woord van bescheid op de beschuldiging van den geachten spreker, dat ik in mijn antwoord op de interpellatie *onvolledig* zou geweest zijn. Wanneer de geachte spreker de vragen voor zich in schrift had gehad, evenals ik, dan zou hij die beschuldiging niet geuit hebben.

Wat toch werd gevraagd?

„Wat is aan de Regeering bekend omtrent het gebeurde in de op 3 Augustus II. gehouden buitengewone vergadering der Staten van Overijssel, ten gevolge waarvan door die Staten geen leden voor de Eerste Kamer benoemd zijn?”

Daarop nu heb ik volledig geantwoord en het suppletoir antwoord, dat de heer van Houten vroeg, ligt geheel buiten die vraag. De door hem gestelde vragen raken niet het op 3 Augustus gebeurde, maar hetgeen daarna zou zijn gedaan hetzij door den Commissaris der Koningin, hetzij door de Regeering.

Hij had dus wel recht te zeggen, dat hij de vraag, gelijk zij gesteld was, onvolledig keurde, en wat hij zijnerzijds gaarne daaraan wilde toevoegen, maar hij mist het recht te spreken van een *onvolledig* antwoord, waar het antwoord op de vraag *volledig* gegeven was.

Ik kom nu tot de verdediging van den Commissaris der Koningin in Overijssel.

Ik gevoel mij daartoe te meer gedrongen, omdat, waar hij voor het gezag der Kroon ernstig is opgekomen, ik niet mag dulden dat hier, zonder protest of tegenspraak, de meening kan worden geuit, alsof de Commissaris, die voor het hooghouden van het Koninklijk gezag opkomt, een flater had begaan.

De heer van Houten heeft bij mij verondersteld een dwaalbegrip en ik herken daarin den gelukkigen debater, dien ik steeds in hem heb mogen begroeten aan de andere zijde van het Binnenhof, waarom ik altoos discussie met hem op hoogen prijs heb gesteld. Niets is aangenamer voor een Minister dan wanneer degene, tegen wien men in het krijt treedt, dadelijk doordringt tot in het beginsel der quaestie. Dit beginsel waarop de zaak rust, is juist door hem geïndiceerd, maar waar hij een ander begrip heeft dan de Regeering en het begrip der Regeering een dwaalbegrip noemt, daar kan hij het noch onkiesch noch onbeleefd van mij vinden, als ik zeg dat het dwaalbegrip bij hem schuilt.

Ik meen dit te meer en te eerder te kunnen zeggen, omdat de geachte spreker hier een meening heeft verkondigd omtrent de positie der Provinciale Staten welke noch historisch noch volgens de bepalingen der wet te vindiceeren is. Niet historisch, — want de geachte spreker weet of althans kan weten, dat, toen in 1848 de geheele ommekeer in beginsel was aangenomen en in 1850 gerealiseerd door het verkiezen van geheel nieuwe Provinciale Staten, bij hen die de macht hadden de regeling te maken, juist het denkbeeld heeft voorgezetten om de macht der Staten zoo klein mogelijk te houden en hen voortdurend

Interpellatie van Zinnicq Bergmann over niet-benoeming van leden der Eerste Kamer in de provincie Overijssel.

afhankelijk te stellen op verscheidene wijzen, zoodat zij zich niet vrij konden bewegen. Dit blijkt reeds genoeg uit de bepaling dat zij niet permanent kunnen vergaderen; dat zij slechts kunnen vergaderen met machtiging der Kroon of wel volgens de bepalingen welke in de wet speciaal zijn opgenomen voor de Juli- en Novembervergadering.

Ik laat in het midden of die bepalingen goed dan niet goed zijn, maar een feit is het dat ze eenmaal bestaan, en dat daarin ligt een zeer enge band, aan de Provinciale Staten aangelegd. Maar het blijkt uit veel meer. Volgens art. 141 der Grondwet — daarom verwees ik naar 1848 — zijn de Staten der provinciën gesteld onder het toezicht van den Commissaris der Koningin. Is er nu wel enger definieering der positie van een college mogelijk? Er staat uitdrukkelijk: „De Koning stelt in elke provincie een Commissaris aan, met de uitvoering zijner bevelen en met het toezicht op de verrichtingen der Staten belast.” Maar wat nog veel sterker spreekt: de geachte afgevaardigde heeft het voorgesteld alsof, wanneer eenmaal een vergadering van de Provinciale Staten was bijeengeroepen voor verkiezingen of voor wat ook, dan op den Commissaris der Koningin de plicht rustte om steeds te blijven doorgaan met de heeren van de Staten op te roepen zolang de wet gedoogde, en wanneer die wet het niet langer gedoogde, opnieuw machtiging aan te vragen om daarmede voort te gaan. Het is voorgesteld alsof, wanneer eenmaal een zekere last op de Provinciale Staten drukte, dan de weg, in de wet aangewezen om tot uitvoering te geraken was, dat de Commissaris altoos de heeren bij elkaar hield en hen zoo min of meer dwong. Dat echter is geheel in strijd met wat spreekt uit artt. 128 en 129 der Provinciale Wet.

Daar toch wordt verklaard, dat, wanneer Koninklijke bevelen niet door de Staten worden uitgevoerd, de Kroon het recht heeft om bij een met redenen omkleed besluit de uitvoering van die bevelen op te dragen aan den Commissaris der Koningin. Daaruit volgt dus, dat de wet in een geheel andere lijn loopt.

Nu heeft de geachte afgevaardigde hier bovendien een stelling verdedigd, die zich zelf weersprekt en opheft. Hij heeft n.l. gezegd: op het standpunt van den Commissaris had hij die heeren des avonds moeten oproepen. Neen, Mijnheer de Voorzitter, als men dat standpunt teekent, wordt juist het sluiten en verdagen der zitting een onmogelijkheid. Want wanneer men zegt: op elk uur van den dag, die aangewezen is, moet hij kunnen verlangen dat zij bij elkander komen, dan kan hij nooit sluiten; of hij zou onmiddellijk, zeg een minuut daarna, weer moeten openen en zoo de heeren bij elkander houden. De geachte afgevaardigde daarentegen bedoelde, dat er een tijd tussehen beide bijeenkomsten zou moeten zijn, maar daarmede weerlegt hij zijn voorstelling, want dan zou er toch een gaping in den dag ontstaan, waarop geen vergadering zou zijn. De onhoudbaarheid van dat standpunt is reeds in deze Kamer aangetoond, maar ik wil er nog op wijzen, dat in dat stelsel de geheele idee van sluiten en weer laten opkomen niet denkbaar ware. Neen, op het standpunt waarop de geachte spreker zich stelt, had men de vergadering bijeen moeten houden tot klokke 12 uur 's nachts, want het woord „verdagen” duidt aan het brengen op een anderen dag. Dat had, zeide de geachte afgevaardigde, de Commissaris op zijn standpunt moeten doen, maar hij mag, ook op dat standpunt, den Commissaris geen ondenkbaarheid of onmogelijkheid toedichten.

Maar wat alles afdoet: de geachte afgevaardigde heeft het voorgesteld alsof het recht om leden voor de Eerste Kamer te kiezen inhaerent was aan de Provinciale Staten en alsof zij elk oogenblik dat zij samen waren gerechtigd en bevoegd zouden zijn om daartoe over te gaan.

Die stelling is op zich zelf onhoudbaar, omdat ieder weet, dat het kiezen van leden der Eerste Kamer volstrekt niet uit de attributen van het provinciaal college als zoodanig voortvloeit, niet iets is, dat zij ten behoeve van de provincie doen, maar een plicht, hun in het Rijksbelang opgelegd. Het geldt hier niet een reminiscentie van vroegere toestanden, toen zij qua provinciaal college tot die keuze gerechtigd waren, maar van buiten af wordt die bevoegdheid aan de Staten toegekend en nu is dit niet een permanente bevoegdheid, welke zij elk oogenblik mogen uitoefenen, maar zij is gebonden aan de bepalingen, uitwijzende wanneer de Staten die zullen mogen uitoefenen. Zij is

bij de periodieke aftreding aan de vergadering van Juli gebonden, bij tusschentijdsche aftreding en in andere gevallen aan de bepaling van art. 66 der Provinciale Wet, en bij ontbinding bepaald en geregeld door het speciale recht, dat art. 73 der Grondwet geeft.

De geachte afgevaardigde heeft dat art. 73 zoo pogen uit te leggen, dat daar niet een *bevel* en niet een *last*, maar eenvoudig het scheppen van een gelegenheid in lag. Dit wordt reeds weersproken door het feit, dat art. 73 voorkomt in het hoofdstuk „Van de magt des Konings”. Daar is sprake van de macht des Konings tot ontbinding, met de bijbepaling, dat de Kroon gebonden zal zijn aan de 40 dagen voor de electie en aan de twee maanden voor het bijeenkomen der Kamer. En daar, waar de Grondwet de macht van de Kroon bepaalt en die macht tot ontbinding aan de Kroon toekent en haar de bevoegdheid geeft bij de ontbinding dien *last* te geven, heeft niemand — ook niet de geachte afgevaardigde — het recht het denkbeeld van de macht der Kroon, van het uitoefenen van Koninklijke bevoegdheden, van het geven van een Koninklijk bevel op zijde te zetten en daarvan iets geheel anders te maken, dat in zijn systeem zou passen.

Het zou geheel en al van de zijde der Regeering zijn een prijsgeven de waardigheid van het wettige Koninklijke gezag, en van de zijde van den Commissaris der Koningin het niet eerbiedigen van het gezag van de Kroon, die hem als Commissaris daar had geplaatst, indien men den weg, door den geachten afgevaardigde voorgesteld, had ingeslagen.

Ten slotte nog een enkel woord over de vraag of de door den geachten afgevaardigde aangegeven weg van het laten verschuiven naar de Novembervergadering tot een solutie zou hebben geleid. Deze quaestie kan men niet incidenteel bespreken. Dat dit niet een principieele solutie kan zijn, blijkt hieruit: er kon den eersten December een ontbinding plaats grijpen en dan zou in het stelsel van den geachten afgevaardigde de verkiezing eerst weer kunnen plaats hebben — indien men meent dat het initiatief niet van de Regeering maar van de Staten moet uitgaan — in de Julivergadering van het volgende jaar. Indien de geachte afgevaardigde zegt: uw way-out geeft geen zekerheid, dan antwoord ik hem: uw way-out geeft evenmin solutie.

Of de Provinciale Staten al dan niet zich bevoegd zullen achten om, indien er geen wet vooraf tot stand komt, tot verkiezing over te gaan, daarover zal ik namens de Regeering geen opinie zeggen. Ik weet dat er zeer velen zijn, die de bevoegdheid van de Provinciale Staten om in de Novembervergadering tot die verkiezing over te gaan betwisten, maar indien de Staten het deden en indien de geloofsbrieven van de gekozen leden inkwamen, zou deze Kamer souverein kunnen beslissen, of zij dezulke zou toelaten of niet. Maar de zaak als zaak is, dat de Regeering o. i. niet op zien komen mag spelen van een mogelijkheid, waarvan zij niet weet of zij gerealiseerd zal worden. De Regeering weet niet, of de Provinciale Staten van Overijssel zich de bevoegdheid zullen toekennen over te gaan tot de keuze; zij weet ook niet, of, indien de geloofsbrieven der gekozen leden inkwamen, deze Kamer hen zou accepteren, maar vast staat, dat, indien er bijv. in December een ontbinding was, er een veel te lange gaping in de samenstelling van dit college zou zijn.

Daarom blijft de Regeering van opinie, dat het zeer stellig beter is den weg in te slaan dien de Regeering heeft voorgesteld. Dan staat men op vasten grond.

De heer van Houten: Mijnheer de Voorzitter! De Minister heeft op de bescheiden vragen, welke ik deed, niet geantwoord, de vragen n.l. die naar het mij voorkwam geheel eigenaardig tot het onderwerp van de interpellatie behoorden. Ten eerste: „heeft de Commissaris van de Koningin voldaan aan hetgeen hij aan de Staten toezeide, n.l. een voorstel tot machtiging voor een nadere bijeenroeping aan de Koningin voor te dragen”, en ten tweede: „wat is door den Minister met betrekking tot dit voorstel gedaan”.

De bevoegdheid van een lid om bij een interpellatie aan de Regeering onbekende vragen te doen buiten die welke de interpellant bepaaldelijk tot de Regeering richt, is ongelimiteerd. De bevoegdheid om over het onderwerp te interpelleren, inlichtingen te vragen, wordt door de Kamer aan den interpellant

Interpellatie-van Zinnig Bergmann over niet-benoeming van leden der Eerste Kamer in de provincie Overijssel.

in algemeene bewoordingen gegeven; de vragen zelf maken daarbij geen onderwerp van bespreking uit. Daaruit volgt, dat het onderwerp, hetwelk door den aanvrager van de interpellatie aan de orde wordt gesteld, door ieder lid hier ter plaatse mag worden besproken, en dat hij geenszins buiten de orde en ook niet buiten de grenzen van de bescheidenheid geraakt, wanneer hij over het onderwerp, waarvoor het verlot tot het vragen van inlichtingen is verleend, ter zake dienende vragen aan de Regeering richt. Het ligt voor de hand, dat die vragen waren van omvangrijken aard, zoodat de Minister daaromtrent — vooral bij een interpellatie, die door de welwillendheid van den Minister op het oogenblik zelf wordt aanvaard — ter zake dienende gegevens noodig had, hij dan slechts daarvan mededeeling had te doen, in welk geval de Kamer natuurlijk de interpellatie verdaagt tot den volgende dag of zoolang als de Minister noodig zou hebben de gegevens te verkrijgen.

Nu vraag ik naar aanleiding mijner eerste vraag: heeft de Minister de ter zake dienende gegevens bij zich om die vraag te beantwoorden. Heeft de Commissaris een voorstel gedaan? wanneer? en welke behandeling heeft dat voorstel bij de Regeering gevonden? Heeft de Minister niet de gegevens om die vragen te beantwoorden, dan geloof ik dat het wenschelijk is de interpellatie te verdagen. Maar ik geloof dat de Minister de gegevens wel bij zich heeft, maar dat hij op dit oogenblik niet wenscht die vragen gepreciseerd te beantwoorden.

Nu behooren die vragen toch zeker niet tot de categorie, waaromtrent de Minister het recht heeft antwoord te weigeren om redenen van Staatsbelang. Alzoo moet ik blijven aandringen die vragen te beantwoorden, hetzij heden, hetzij, als de Minister de noodige gegevens niet heeft, tot het tijdstip als de Minister zal aanwijzen dat noodig is om de ter zake dienende gegevens hier voor te brengen.

Ik voor mij heb die vragen gedaan en er bijgevoegd, dat ik die deed ook in het belang van de Regeering zelf, omdat de Regeering alleen op die wijze de verdenking van niet met de noodige zorg deze zaak te hebben behandeld, van zich kan schuiven.

Nog een paar bedenkingen ten aanzien van hetgeen de Minister heeft voorgedragen. Allereerst, dat ik gaarne de inmenging van die waardigheid van de Kroon en van het gezag der Kroon buiten bespreking zou houden. Wij allen eerbiedigen het gezag en de waardigheid van de Kroon en een verstandig Minister speelt ook niet met de waardigheid van de Kroon door handelingen die de Kroon moet verrichten, niet of niet tijdig te verrichten, of hier niet bereid te zijn de redenen op te geven waarom de Kroon niet heeft gehandeld.

Wij staan hier voor het vreemde feit, dat een Commissaris der Koningin een buitengewone machtiging aanvraagt tot bijeenroeping van de Provinciale Staten, en dat men volstrekt niet weet wat met die aanvraag is gebeurd. Daar raakt het gezag en de waardigheid van de Kroon inderdaad in moeilijkheid. Op zulk een voorstel moet een beslissing door de Kroon worden genomen, en wanneer die niet door den Minister is voorgedragen, noch een andere beschikking voorgedragen is, en eenvoudig is blijven liggen, daar lijden dat gezag en de waardigheid van de Kroon; het gezag en de waardigheid van de Kroon in haren vertegenwoordiger in de provincie. Wanneer een voorstel van den vertegenwoordiger van de Kroon om de Staten buitengewoon bijeen te roepen buiten beschikking blijft en hij niet eens weet wat met dat voorstel is gebeurd, mag waarlijk van de zijde des Ministers niet over miskenning van de waardigheid der Kroon worden geklaagd.

De Kroon gelast, zegt de Minister, de verkiezingen. Neen, Mijnheer de Voorzitter, de Grondwet gelast de verkiezingen. De Eerste Kamer wordt samengesteld uit 50 leden, te kiezen door de Provinciale Staten, en dat doen zij krachtens hun grondwettig recht en niet op eenig bevel van de Kroon. En wanneer de Minister mij zegt, bij ontbinding is dit anders, dan antwoord ik, dat is niet waar; bij ontbinding staat wel de bepaling omtrent de bijeenroeping van de Staten-Generaal in de afdeeling „Van de magt des Konings“, maar in dezen zin, dat aan de Kroon de macht wordt gegeven tot ontbinding met een limiet, waardoor gezorgd wordt dat het recht van het volk, wat de Tweede Kamer betreft, en het recht van de Staten, wat de Eerste

Kamer betreft, gehandhaafd wordt. De Kroon heeft slechts den dag te bepalen, maar de dagbepaling door de Kroon is niet de bron van dat recht.

Indien nu de Minister bij den moeilijken toestand waarin deze Vergadering door toedoen van den Commissaris der Koningin en door zijn toedoen, zich bevindt, zegt: och laten wij dat bij de wet regelen, zouden wij maar zoetjes accepteren den toestand, zooals die ten gevolge van verzuim is ontstaan! Zouden wij den incompleten toestand, waarin wij verkeerden, maar geheel moeten voorbijzien en gaan handelen: „comme si rien n'était“!

De Minister heeft tot mij gezegd: gij vergeet den afhankelijken toestand waarin de Staten bij de grondwetsherziening van 1848 gebracht zijn.

Neen, volstrekt niet. Wij weten allen dat in tijden waarin men voor centralisatie had op te komen tegen de neiging tot decentralisatie of liever tot federalisme bij de Provinciale Staten, men de bevoegdheid van de Provinciale Staten tot zelfstandig samenkomen beperkt heeft.

Dat vergeet ik volstrekt niet. Integendeel weet ik, dat zij alleen twee malen bijeen mogen komen, en anders de machtiging van de Koningin noodig hebben, maar de Minister zal zijnerzijds toegeven, dat de buitengewone machtiging van de Koningin regelmatig te verleenen is als het werk dat de Provinciale Staten wenschen te verrichten, ligt binnen de bevoegdheid van de Provinciale Staten.

Wanneer een voorstel gedaan wordt door een Commissaris der Koningin om de Provinciale Staten bijeen te roepen, bijv. om zich op het gebied van het Rijksbestuur te bewegen, dan weigert de Regeering natuurlijk het verzoek, maar wanneer een Commissaris der Koningin met een voorstel tot de Regeering komt om de Staten buitengewoon bijeen te roepen om een verkiezing te doen plaats hebben, waartoe de Staten grondwettig niet alleen gerechtigd maar verplicht zijn, en welke krachtens het voorafgaande Koninklijk besluit op de agenda staat, welke reden kan er dan voor de Regeering zijn om de bijeenroeping te weigeren?

Het kan zijn dat dergelijke verkiezing illegaal zou zijn en een meerderheid hier eventueel beslist, dat zij alleen op 3 Augustus had mogen plaats hebben, maar de Minister heeft zelf reeds toegegeven dat, indien de keuze illegaal ware, hij daarmede niets te maken heeft, daar deze Vergadering soeverein is om over de geldigheid der geloofsbrieven te beslissen.

Ik geloof dat de Minister in hetgeen hij heeft aangevoerd, zich nog op andere wijze in een onjuisten gedachten gang begeven heeft. Hij heeft het artikel er bijgehaald, dat ook ik in mijn gedachten had, namelijk dat, wanneer 's Konings bevelen door de Staten niet opgevolgd worden, daarin voorzien kan worden door den Commissaris der Koningin (art. 129 Provinciale wet). Daaruit volgt juist, dat wij hier te doen hebben met een Koninklijk bevel.

Zou de Minister, zouden de leden dezer Kamer bereid zijn afgevaardigden te erkennen, die met een geloofsbrief kwamen van een Commissaris der Koningin, op grond dat de Staten niet aan het Koninklijk bevel hadden voldaan?

Wij hebben hier niets te doen met Koninklijke bevelen.

De Koningin heeft alleen de dagbepaling; het kiezen zelf is een recht, aan de Grondwet ontleend. Er is alleen een begin noodig, om de zaak bij de Provinciale Staten op de agenda te brengen. Daaromtrent is de Kieswet volkomen compleet. Zoodra de zaak op de agenda van de Provinciale Staten is gebracht, kan zij als een onderwerp van de agenda van de Provinciale Staten overeenkomstig de provinciale wet en het reglement van orde worden afgedaan.

Om die reden was er volstrekt geen noodzakelijkheid om in de Kieswet de nu ontstane moeilijkheid te voorzien. Er is geen leemte in de Kieswet die eenige voorziening eischt. Ook niet nu er veertig dagen na de ontbinding verlopen zijn.

Wij kunnen dit nagaan ten aanzien van de Tweede Kamer. Wanneer de verkiezing voor de Tweede Kamer niet op een bepaalden dag plaats heeft, bepaalt de Minister opnieuw een dag van verkiezing, eveneens wanneer ten tweeden male geen lijst wordt ingeleverd. Ook als de veertig dagen voorbij zijn moet de Minister opnieuw een dag bepalen.

Interpellatie van Zinnig Bergmann over niet-benoeming van leden der Eerste Kamer in de provincie Overijssel.

Nu zou men willen dat wij besloten om maar eenvoudig voort te werken totdat de Regeering een wetje zal ingediend hebben. Ik wil ronduit mijn meening wel uiten, dat dat wetje slechts een uitvlucht is om de Regeering uit de moeilijkheid te brengen, waarin zij zich zelf en ons heeft gebracht. Dit is mijn opvatting van dat wetje. En nu zouden wij moeten wachten om dit te zeggen totdat de Raad van State dit wetje zal hebben afgedaan en de Tweede Kamer het zal gelieven af te doen. Zoo zeer laat ik mij door geen mijner mede-afgevaardigden mijn bevoegdheid tot het geven van advies limiteeren. Wij zitten in een groote moeilijkheid, in een moeilijkheid die de Minister door den weg waarop hij ons wil leiden slechts vergroot en voor een onbepaalden tijd wil doen voortduren.

Wij verkeerden in een incompleten toestand en wij moeten den korst mogelijken weg volgen om uit dien incompleten toestand te geraken. Ik wensch van dit onderwerp volstrekt geen politieke zaak te maken. Ik wensch alleen te zorgen dat de zaak tot haar recht kome en de Staten-Generaal georganiseerd worden zooals de Grondwet dit eischt en dit wel langs den snelst mogelijken weg. Ik geloof dat de snelste weg deze zou zijn, dat de Minister schuld erkende; dat hij erkende dat hij ten onrechte niet alsnog aan de Staten de machtiging gaf om bijeen te komen. Een nieuwe machtiging om te kiezen hebben de Staten van de Kroon of den Minister niet nodig. De Staten hebben van den Minister slechts een machtiging nodig om legaal bijeen te kunnen komen. Komt zoodanige machtiging niet, dan zullen zij zonder machtiging van de Kroon pro jure in November bijeenkomen en vanzelf als eerste onderwerp op de agenda van de Staten komen te staan: de verkiezing van leden van de Eerste Kamer. Tot dien tijd zullen wij incompleet zijn. Welke gevolgen die incomplete toestand behoort te hebben is een zaak die niet behoort tot de interpellatie en die ik hoop dadelijk nadat zij zal zijn gesloten ter sprake te brengen.

De heer **Kuyper**, Minister van Binnenlandsche Zaken: Mijnheer de Voorzitter! De geachte afgevaardigde uit Friesland doet het voorkomen alsof ik hem het recht zou betwist hebben om, naar aanleiding van deze interpellatie, nog enkele andere vragen te doen. Het schijnt mij niet gelukt te zijn om mijn steun te doen doordringen tot den geachten afgevaardigde, want ik heb juist uitdrukkelijk en onomwonden verklaard, dat ik hem dat recht in het minst niet betwistte. Doch waartegen ben ik opgekomen?

Hij heeft mij beschuldigd van *onvolledigheid* in mijn antwoord en om die beschuldiging te adstrueeren, had hij moeten aantoonen, dat de door hem gedane vragen metterdaad voortvloeiden uit en lagen opgesloten in de eerste vraag van den geachten interpellant, maar dat heeft hij niet gedaan en ook niet kunnen doen, want wat hij gevraagd heeft, staat daar niet in.

Wanneer de geachte afgevaardigde mij nu vraagt, of ik bezwaar heb om op zijn vragen op dit oogenblik te antwoorden, dan is dit een gansch andere zaak; dan vervalt de beschuldiging van onvolledigheid, maar komt de andere vraag, die de geachte afgevaardigde wenscht dat ik zal beantwoorden. Daarvoor heb ik ten deele geen nadere gegevens of stukken nodig, en daar het een gansch eenvoudige zaak is, ben ik bereid te antwoorden.

Metterdaad heeft de Commissaris der Koningin een aanvraag ingezonden om machtiging om de Provinciale Staten van Overijssel tegen 25 Augustus bijeen te roepen en daarop is door mij afwijzend beschikt en verklaard, dat ik daartoe de voordracht aan H. M. de Koningin niet kon doen.

Nu heeft de geachte afgevaardigde gemeend, dat mijn beroep op de artt. 128 en 129 der Provinciale wet niet opging, omdat niemand zou wenschen, dat de Commissaris der Koningin de drie leden van de Eerste Kamer zou benoemen, maar dat is mijn argument geheel en al zetten buiten het verband waarin ik het gebezigd heb. Ik heb dat argument toch alleen aangevoerd om te resconteeren de onjuiste opvatting van den geachten afgevaardigde, alsof de Staten der provinciën *suo jure* en krachtens een inhaerent recht altijd door zouden kunnen gaan om zelve te doen, wat bij Koninklijk bevel hun voor een bepaalden dag gelast was en dat, wanneer een Koninklijk bevel niet was uitgevoerd, dit de weg was, dien de Commissaris der

Koningin moest inslaan, en ik heb aangetoond, dat dit door die bepalingen werd tegengesproken in verband met mijn eerste bewering, dat het in 1848, gelijk nu door den geachten afgevaardigde erkend is, volstrekt niet de bedoeling is geweest om de Provinciale Staten indien zin volkomen autonoom te maken, maar hen wel degelijk te binden.

De geachte afgevaardigde heeft ook niet weersproken mijn opmerking, dat de verkiezing voor de Eerste Kamer van de Statenleden volstrekt niet voortvloeide uit het gekozen zijn door de kiezers voor de Provinciale Staten, maar is het optreden in het Rijksbelang en het voldoen aan de verplichting hun in dat belang opgelegd.

Nu heeft de geachte spreker gezegd, dat ik dien last verkeerd opvat en hij heeft dit aldus betoogd, dat de bron, de grond, de wortel waaruit het recht opkomt voor de Provinciale Staten om leden voor de Eerste Kamer te kiezen, niet kan volgen uit een Koninklijk bevel, maar opkomt uit de Grondwet.

Dat is, ik mag wel zeggen: *précher un converti*. Wie zou er ooit anders over denken? Ik begrijp dan ook niet hoe de geachte afgevaardigde een oogenblik heeft kunnen denken, dat ik een andere opvatting zou hebben, want dat zou wezen spreken in strijd met de duidelijke letter van de Grondwet.

Maar dat is de quaestie niet. De geachte afgevaardigde stemt toe, dat de Kroon de macht heeft om den dag der verkiezing te bepalen. Welnu, alleen in dien zin heb ik van een Koninklijk bevel gesproken en gezegd, dat dat bevel, die last niet is het geven van een gelegenheid, het scheppen van een occasie om te kiezen, maar de last, het bevel dat op den dag die in het Koninklijk besluit is genoemd, de verkiezing moet geschieden. Wanneer wij later aan die quaestie toekomen, heb ik daarover nog veel meer te zeggen, nu wil ik alleen dit constateeren dat dusver bij elk ontbindingsbesluit, gecontrasigneerd door verschillende Ministers, door Ministers van verschillend standpunt, altoos de formule is gebezigd, dat de verkiezing *zal* plaats hebben op dien en dien dag en nu is de quaestie of, wanneer eenmaal de Kroon de bevoegdheid heeft om den dag der verkiezing te bepalen, of dan waar dan ook en voor wie ook de vrijheid bestaat om dien Koninklijken last in dien vorm gedaan te weerstaan.

Dat is de quaestie waarop het aankomt, en nu vraag ik niet of hier niet een geval zou kunnen zijn van overmacht — ja, natuurlijk; er zijn allerlei gevallen denkbaar, maar in zoodanige casuïstiek zal ik niet treden — want wij hebben hier te doen met overmacht en de Regeering kon dus met het bestaan daarvan niet rekenen.

De heer **van Houten**, voor de derde maal het woord gevraagd en verkregen hebbende, zegt: Mijnheer de Voorzitter! De Minister heeft zich bereid verklaard om op mijn vragen te antwoorden; hij zegt de daarvoor noodige gegevens bij zich te hebben.

Nu heeft de Minister gezegd, dat er een voorstel is gedaan tot buitengewone bijeenroeping van de Staten van Overijssel tegen, ik meen, 25 Augustus, en daarop is „door mij” afwijzend beschikt.

Zou ik den Minister nu mogen vragen op welken grond?

En zou ik als tweede vraag mogen stellen, juist naar aanleiding van die woorden van den Minister „door mij”: is daarop door den Minister afwijzend beschikt of is daarop door den Minister, met machtiging van de Koningin, afwijzend beschikt.

De heer **Kuyper**, Minister van Binnenlandsche Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb het stuk niet bij mij en ben dus niet in staat om op de eerste vraag van den geachten afgevaardigde te antwoorden.

Op de tweede vraag wil ik gaarne antwoorden, dat de afwijzende beschikking niet door mij individueel is genomen, maar in overleg met den Ministerraad en na verkregen machtiging van de Koningin.

De interpellatie wordt gesloten.

De **Voorzitter**: Ik heb de eer namens de Kamer de Regeering dank te betuigen voor de gegeven inlichtingen.

2de VERGADERING. — 21 SEPTEMBER 1904.

Motie van orde van den heer van Houten.

De heer van Houten: Mijnheer de Voorzitter! Ik vraag het woord voor een motie van orde.

De Voorzitter: Het woord is aan den heer van Houten voor het doen van een motie van orde.

De heer van Houten: Mijnheer de Voorzitter! De overwegingen die voor de motie van orde pleiten welke ik de eer zal hebben voor te dragen, zijn vervat in hetgeen ik bij de interpellatie, zooeven gehouden, heb gezegd.

Wij verkeeren in een incompleten toestand. En die incomplete toestand vloeit niet voort uit normale omstandigheden, maar uit abnormale omstandigheden, die naar mijn meening kunnen worden opgeheven door een buitengewone bijeenroeping van de Staten van Overijssel of in de gewone vergadering dier Staten in November.

Nu laat ik de quaestie van de legaliteit van de beslissingen die wij zouden kunnen nemen, voordat in de vacatures is voorzien, in het midden, maar de quaestie van de voegzaamheid om beslissingen te nemen in dien incompleten toestand blijft in elk geval bestaan, ook voor hen die meenen, dat wij legaal bevoegd zijn de zaken af te doen, waartoe ik persoonlijk behoor.

Men vergeet niet, dat er groote moeilijkheden kunnen ontstaan, indien wij bijv. een wetsontwerp aannemen, waarop 3 stemmen van invloed zouden kunnen zijn. Naar mijn oordeel is het niet voegzaam in dezen incompleten toestand zaken af te doen. En daarom zou ik willen voorstellen om onze vergaderingen tot nadere bijeenroeping te verdagen, tot een nadere bijeenroeping, die natuurlijk, Mijnheer de Voorzitter, in uw handen ligt. Naar mijn opvatting zou die nadere bijeenroeping plaats hebben, als er niets bijzonders gebeurt, wanneer de geloofsbrieven van de ontbrekende leden uit Overijssel zijn ingekomen, of wanneer mocht zijn gebleken bij buitengewone bijeenroeping of in de gewone zitting van November, dat de Staten van Overijssel onwillig zijn om leden naar de Staten-Generaal af te vaardigen.

Ik stel dus voor, wanneer ik de daartoe noodige ondersteuning kan verkrijgen, om onze vergaderingen tot nadere bijeenroeping te verdagen.

De Voorzitter: De heer van Houten doet het voorstel om de vergadering te verdagen tot nadere bijeenroeping.

Ons Reglement van Orde schrijft niet voor, dat daarvoor speciale ondersteuning noodig is.

Het voorstel strekt om de bepaling van den dag der nadere bijeenkomst te leggen in handen van den Voorzitter: in de bedoeling van den voorsteller zou het intusschen liggen die bijeenkomst eerst te houden als de geloofsbrieven van de Overijsselsche leden zijn ingekomen of de onwil der Staten om tot een verkiezing over te gaan duidelijk gebleken is.

Ik stel het voorstel van den heer van Houten aan de orde.

De heer Reekers: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb eenig bezwaar tegen dit voorstel en wel om twee redenen. Zooeven is door den heer Rahusen het recht geïndiceerd om een wetsontwerp te bespreken, dat er nog niet is, en later heeft de geachte afgevaardigde uit Friesland hetzelfde idee nog eens sterker uitgedrukt. Ik betwist dit recht hoegenaamd niet, al heeft het zijn eigenaardige bezwaren, maar wat wij niet mogen doen is de indiening van wetsontwerpen door de Regeering verhinderen of althans onmogelijk maken dat zij in behandeling worden gebracht, en uit de toelichting van den heer van Houten blijkt, dat hij de Kamer met dat doel wil doen uiteengaan, totdat namelijk in zijn geest — dit is zonder wetsontwerp — de Overijsselsche zaak tot een oplossing zal zijn gekomen. Het schijnt, dat het voorbeeld uit de Staten van Overijssel aanstekelijk is. Men heeft aldaar gehad het voorstel-Houten ten gevolge waarvan de werkzaamheden zijn gestaakt. Wij hebben hier nu een voorstel-van Houten met soortgelijke strekking.

Dit is mijn voornaamste bezwaar, maar ik heb er nog een ander.

Het is waar, dat de geachte afgevaardigde niet de legaliteit van onze Vergadering betwist; hij geeft toe, dat wij legaal met onze werkzaamheden kunnen voortgaan, maar hij betwist de voegzaamheid daarvan.

In de pers is echter die legaliteit wel betwist en ik weet niet, hoe alle leden dezer Kamer daarover denken. Ik wensch daaromtrent de volgende opmerking te maken. Waar in andere provinciën de Staten een gelijk aantal leden tellen, bijv. in Zeeland 42 leden en Friesland 50 leden, en die Staten waren in twee gelijke partijen verdeeld, zou volgens de theorie van den heer van Houten en anderen, de helft dier Staten het in handen hebben de geheele werking onzer constitutioneele instellingen te verhinderen, althans den wetgevenden arbeid onvoegzaam te maken, door eenvoudig te weigeren tot een eventueele keuze van leden voor de Eerste Kamer mede te werken.

Dit is een constitutioneele leer, die ik niet kan aannemen en ook daarom kan ik mij niet met het voorstel van den heer van Houten vereenigen.

De heer Vening Meinesz: Mijnheer de Voorzitter! De vorige geachte spreker heeft gezegd, dat, als wij het voorstel van den heer van Houten aannemen, wij het voorbeeld van de Staten van Overijssel zouden volgen. Ik betwist dit ten sterkste. Wat zullen wij doen! Velen, en daaronder ook ik, zijn van oordeel dat de Regeering moreel verplicht was geweest na den 3den Augustus een nieuwe machtiging te geven aan de Staten van Overijssel om tot het kiezen van leden van de Eerste Kamer bijeen te komen. Wanneer wij nu verklaren dat het onvoegzaam is met een onvoltallige vergadering besluiten te nemen, dan is dit op grond dat die onvoltalligheid niet onvermijdelijk was, maar naar onze meening de schuld is van de Regeering. Naar mijn inzien had de Regeering tot taak alles in het werk te stellen om het vertegenwoordigend lichaam, de Eerste Kamer, voltallig te maken. Aan dien plicht is niet voldaan.

Zoo wij nu oordeelen dat het onvoegzaam is besluiten te nemen in een onvoltallige Kamer, onvoltallig door een gemis van handelen der Regeering, dan is dit geheel iets anders dan geschied is in de zitting der Staten van Overijssel.

De heer van Welderen Rengers: Ofschoon ik de mogelijkheid aanneem, dat de Regeering een anderen weg gevolgd had dan zij blijkens de verklaring van den Minister van Binnenlandsche Zaken van plan is te volgen, moet ik na het gesprokene door den geachten afgevaardigde uit Noordholland zeggen, dat ik zijn meening niet geheel deel. Ik ben van oordeel, dat wij in een moeilijkheid die niemand kon voorzien, een *impasse* zijn geraakt, ik laat daar, door wiens schuld, maar ik wensch die moeilijkheid niet te vergrooten door thans een besluit te nemen in strijd met den wensch der Regeering. Ik acht het derhalve beter de voorstellen der Regeering af te wachten en zal mij tegen de motie van den heer van Houten verklaren.

De beraadslaging wordt gesloten.

De motie van den heer van Houten wordt in stemming gebracht en met 26 tegen 16 stemmen verworpen.

Tegen hebben gestemd de heeren Regout, von Fisenne, van Welderen Rengers, Havelaar, Bosch van Drakestein, van Beyma, Woltjer, van Lamsweerde, Hovy, van Asch van Wijck, Bevers, van Berckel, Brouwers, van Limburg Stirum, Godin de Beaufort, van Velzen, Reekers, 't Hooft, van Zinnicq Bergmann, Michiels van Kessenich, Waterschoot van der Gracht, van Wasenaer van Rosande, van den Biesen, van der Does de Willebois, Prinzen en de Voorzitter.

Voor hebben gestemd de heeren Scholten, Breebaart, Laan, de Jong, Rahusen, Vening Meinesz, van Houten, Bultman, Sickenga, Willinge, van der Feltz, van Nierop, Dojes, van Leeuwen, Kist en Welt.

De Voorzitter: Ik heb de eer mede te deelen, dat in de eerstvolgende vergadering zal worden overgegaan tot de benoeming van twee leden voor de Huishoudelijke Commissie, ter vervanging van de afgetreden heeren Vlieland Hein en van Pallandt van Waardenburg en Neerijnen.

Voorts heb ik de eer voor te stellen de Troonrede met een eerbiedig adres te beantwoorden.

Daartoe wordt besloten.